

Jaarverslag 2012

ERARY

7031

BOARDING PASS

79 30

**BAGGAG
CHI**

NAME
POS/WT
AGENT

RAGN
01/002
BZ

PR

-ICN

MNL

SEOUL
PR 609345

Thuis in de wereld van je werk

ING GATES CLOI
TURE TIME PAS
TESTED FOR TRAVEL

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche

Jaarverslag 2012

colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche
(Reiswerk Pensioenen)

administrateur
Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.
Postbus 3183, 3502 GD Utrecht
telefoon: 088 - 008 40 12

datum
Juni 2013

Samenvatting

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche

Postbus 3183, 3502 GD Utrecht

Telefoon: 088 - 008 40 12

Internet: <http://www.reiswerk-pensioenen.nl>

E-mail: reiswerk@achmea.nl

Bestuur

F. Radstake (voorzitter)

H.W.T. de Vaan (vicevoorzitter)

J.W.M. Verborg

H. Wever

J.W. Eggen

Vacature (vanaf 1 januari 2013)

Visitatiecommissie

Het bestuur heeft de visitatie in 2012 uitbesteed aan VisitatieOpMaat. De visitatiecommissie bestaat uit de heren:

D. Wenting

H. Strang

J. Groenewoud

Verantwoordingsorgaan

F.J.P. Oostdam (voorzitter)

G. de Vries Lentsch

C.A.M. Boneschansker- de Groot

S.R.J. Timmermans

H.M. van der Valk

P. Melieste

A. Kroonenberghs

J. Sibma

E. van der Made

Deelnemersraad

C.A.M. Boneschansker- de Groot (voorzitter)

S.R.J. Timmermans

H.M. van der Valk

P. Melieste

A. Kroonenberghs

J. Sibma

E. van der Made

Uitvoeringsorganisatie*Pensioenbeheer*

Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

Vermogensbeheer

Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V.

Adviserend actuaris

J. Beelen AAG, Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V.

Certificerend actuaris

E.W.J.M. Schokker AAG, Towers Watson B.V.

Externe accountant

H.C. van der Rijst RA, PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Compliance officer

De compliance werkzaamheden zijn uitbesteed aan Groenewegen Haket Ammerlaan Accountants. De heer G.J. Mersch AA van Groenewegen Haket Ammerlaan Accountants fungeert als compliance officer.

Bestuursondersteuning

De heer E. van Dijken, fondsmanager en mevrouw M. Wetemans, bestuursadviseur, Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

Ontwikkelingen

In 2012 is de financiële positie van Reiswerk Pensioenen relatief sterk gebleven. Op basis van de dekkingsgraad ultimo 2011 heeft het bestuur in juni 2012 conform het vastgestelde toeslagbeleid kunnen besluiten om een toeslag te verlenen van 0,2% per 1 september 2012. DNB publiceerde eind september een nieuwe rentetermijnstructuur waarbij gebruik wordt gemaakt van een zogenoemde Ultimate Forward Rate (UFR). Voor Reiswerk Pensioenen betekende dit een flinke stijging van de dekkingsgraad. Het fonds sloot het jaar dan ook af met een dekkingsgraad van 123,9 procent.

Financieel beleid

Om aan de doelstelling van het fonds te voldoen moeten er voldoende activa worden gevormd om toekomstige pensioenuitgaven te kunnen dekken. Het bestuur hanteert daarbij de volgende beleidsinstrumenten:

- het premiebeleid;
- het toeslagen- of indexatiebeleid;
- het beleggingsbeleid;
- de pensioenregeling.

De pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst die wordt gefinancierd met een doorsnee premie. Als de financiële middelen van het fonds het toelaten, streeft het bestuur ernaar om jaarlijks de pensioenrechten en de pensioenaanspraken aan te passen aan de stijging van de consumentenprijsindexcijfer (CPI), alle huishoudens afgeleid.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks of de financiële middelen van het fonds toereikend zijn om de opgebouwde pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen te verhogen. Er bestaat geen recht op toeslagverlening en er is geen zekerheid of en in hoeverre het fonds in de toekomst een toeslag kan verlenen. Het fonds financiert toeslagen namelijk uit overrendementen.

In hoofdstuk 3 wordt nader op het financieel beleid ingegaan.

Uitvoering van de pensioenregeling

In de uitvoering van de pensioenregeling hebben zich in 2012 geen belangrijke veranderingen voorgedaan. Sociale partners besloten in 2011 reeds om de pensioenpremie per 1 januari 2012 te verhogen van 14,5% naar 17,2% van de pensioengrondslag. De contracten met Syntrus Achmea Pensioenbeheer en Syntrus Achmea Vermogensbeheer liepen af per 1 januari 2013. Het jaar 2012 stond voor het bestuur dan ook mede in het teken van contractonderhandelingen waarbij het bestuur ook nadrukkelijk heeft gekeken naar de mogelijkheid en de wenselijkheid om (delen van) de uitbesteding bij andere uitvoeringsorganisaties te beleggen. Het bestuur liet zich tijdens dit proces ondersteunen door een onafhankelijke, externe adviseur. In 2013 zijn de contracten met Syntrus Achmea Pensioenbeheer en Syntrus Achmea Vermogensbeheer voor onbepaalde tijd verlengd.

In hoofdstuk 4 leest u meer over de uitvoering van de regeling.

Oordeel verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft zijn goedkeuring uitgesproken over het gevoerde beleid in 2012. Het verslag van het verantwoordingsorgaan is opgenomen in hoofdstuk 6.

Verslag deelnemersraad

De deelnemersraad is in 2012 vijfmaal bijeen gekomen. Bij de vergaderingen van de deelnemersraad waren steeds de voorzitters van het bestuur aanwezig om de (voorgenomen) bestuursbesluiten aan de deelnemersraad toe te lichten en met de deelnemersraad van gedachten te wisselen over zaken die nu en in de toekomst van belang (kunnen) zijn voor deelnemers, gepensioneerden en gewezen deelnemers.

De deelnemersraad is in 2012 intensief betrokken geweest bij de besluitvorming en advisering over een groot aantal onderwerpen. De belangrijkste onderwerpen zijn opgenomen in hoofdstuk 7.

Kerncijfers (bedragen x EUR 1.000)

	Ultimo 2012	Ultimo 2011
	EUR	EUR
Pensioenvermogen	179.150	144.855
Voorziening pensioenverplichtingen	144.537	130.748
Aanwezige dekkingsgraad	123,9%	110,8%
Deelnemers	6.651	7.190
Gewezen deelnemers	11.463	10.138
Pensioengerechtigden	229	188
Werkgevers	733	725

Voorwoord

Het bestuur van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche (hierna Reiswerk Pensioenen), geeft in dit jaarverslag inzage in de werkzaamheden, het beleid en de pensioenontwikkelingen gedurende het jaar 2012. Het bestuur verstrekt duidelijkheid over de financiële positie en resultaten van het pensioenfonds. Dit jaarverslag is opgesteld in overeenstemming met de richtlijnen voor de jaarverslaggeving.

Voor veel pensioenfondsden stond het jaar 2012 in het teken van het wel of niet moeten verlagen van de pensioenen per 1 januari 2013. Bij Reiswerk Pensioenen was dit gelukkig niet aan de orde. De financiële positie van het pensioenfonds is gedurende het hele verslagjaar relatief sterk gebleven. Conform het toeslagbeleid heeft het bestuur per 1 september 2012 een toeslag op alle pensioenen van 0,2% kunnen verlenen. Alleen in de maanden juni en juli kwam de dekkingsgraad even onder de 105% uit als gevolg van de, aan het einde van 2011 nieuw ingevoerde, rentetermijnstructuur (RTS) waarbij er wordt gerekend met een driemaands gemiddelde marktrente. Eind september publiceerde DNB de nieuwe RTS op basis van de Ultimate Forward Rate waar pensioenfondsden vanaf dat moment mee dienden te rekenen. Mede daardoor steeg de dekkingsgraad flink: van 107,5% naar 118% in de maand september. Het pensioenfonds sloot het jaar af met een dekkingsgraad van 123,9%. In verband met de nieuwe rentetermijnstructuur heeft het bestuur in 2012 ook uitgebreid aandacht besteed aan de afdekking van het renterisico. Over het al dan niet aanpassen van het renteafdekkingsbeleid naar aanleiding van de UFR heeft het bestuur overleg gezocht met De Nederlandsche Bank.

Het jaar 2012 stond voor het bestuur tevens in het teken van contractonderhandelingen voor de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer. Het bestuur heeft op zorgvuldige wijze de mogelijkheden en de wenselijkheid onderzocht om (delen van) de uitbesteding bij andere uitvoeringsorganisaties te beleggen. Het bestuur liet zich tijdens dit proces ondersteunen door een onafhankelijke, externe adviseur. In 2013 zijn de contracten met Syntus Achmea Pensioenbeheer en Syntus Achmea Vermogensbeheer voor onbepaalde tijd verlengd.

In 2012 bleef pensioencommunicatie een belangrijk onderwerp voor het fonds. Nieuw in 2012 was een digitale nieuwsbrief voor werkgevers en ook verscheen in 2012 voor het eerst de pensioenblog van de werkgeversvoorzitter op de website van het pensioenfonds. Ook nieuw in 2012 was de communicatiecommissie die het bestuur vanaf 1 januari in het leven heeft geroepen. Deze commissie kan op een gerichte manier aandacht besteden aan communicatie. Gezien het belang van het onderwerp, en de recente ontwikkelingen rondom pensioenen is dit van grote toegevoegde waarde.

In het vierde kwartaal voerde TNS NIPO in opdracht van het bestuur een onderzoek uit naar de tevredenheid over de dienstverlening en informatievoorziening door het pensioenfonds. In het eerste kwartaal van 2013 zijn de eerste onderzoeksresultaten aan het bestuur gepresenteerd. Het bestuur zal naar aanleiding van het onderzoek eventuele acties en vervolgstappen benoemen.

Het bestuur heeft in september van het verslagjaar een nieuw deskundigheidsplan vastgesteld. Uitgangspunt in dit plan is het functieprofiel dat het bestuur in 2012 opstelde en waaraan alle bestuursleden moeten voldoen. De bestuursleden hebben bij wijze van nulmeting aan het einde van 2012 een kennis- en competentietoets gedaan. In 2013 zal het bestuur op basis van de uitkomsten hiervan acties benoemen die worden vastgelegd in een opleidingsplan. Nieuwe bestuursleden worden voordat zij worden benoemd aan het functieprofiel getoetst. Bij het invullen van de bestuursvacature in 2012 is deze werkwijze dan ook gehanteerd.

In 2012 zijn Cao-partijen een onderzoek gestart naar de toekomstbestendigheid van de pensioenregeling. Er wordt objectief in kaart gebracht wat de voor- en nadelen van de huidige regeling zijn, wat de voor- en nadelen zijn van een eventueel samengaan met een ander pensioenfonds en ook wordt er gekeken wat de mogelijkheden zijn voor het komen tot een hele andere pensioenregeling. Het onderzoek startte met het voeren van gesprekken met alle belanghebbenden. In dit kader heeft er daarom ook een gesprek

plaatsgevonden met de deelnemersraad van het pensioenfonds. Het bestuur volgt het onderzoek met veel interesse. In 2013 zullen er twee bestuursleden plaatsnemen in de werkgroep die aan de slag gaat met de onderzoeksresultaten.

Tot slot bedanken wij iedereen die in het verslagjaar heeft bijgedragen aan het goed functioneren van het fonds.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur,

F. Radstake
Voorzitter

H.W.T. de Vaan
Vice-voorzitter

Inhoud

1	Het fonds	12
1.1	Inleiding	12
1.2	Over het fonds	12
1.2.1	Naam en vestigingsplaats	12
1.2.2	Doelstelling	12
1.2.3	Samenwerkende organisaties	13
1.2.4	Externe partijen	13
1.3	Het bestuur	13
1.3.1	Samenstelling	13
1.3.2	Vergaderdata, studiedagen en overige bijeenkomsten	14
1.3.3	Bestuurlijke commissies	14
1.4	De visitatiecommissie	14
1.4.1	Samenstelling	14
1.5	Het verantwoordingsorgaan	15
1.5.1	Samenstelling en vergaderdata	15
1.6	De deelnemersraad	15
1.6.1	Samenstelling	15
1.6.2	Vergaderdata en studiedagen	16
1.7	Uitbesteding	16
1.7.1	Uitvoeringsorganisaties	16
1.7.2	Klantenraad	16
1.7.3	Pensioenbeheer- uitrol systeem pensioenaangifte	16
2	Ontwikkelingen	18
2.1	Ontwikkelingen financiële positie	18
2.2	Ontwikkelingen, regelgeving en overheidsbeleid	19
2.2.1	Vervroegen van de pensioeningsdatum en gelijktijdig doorwerken	19
2.2.2	Nieuwe regels voor governance en medezeggenschap op komst	20
2.3	Goed pensioenfondsbestuur	20
2.4	Communicatie	22
2.5	Toezichthouder AFM en DNB	23
2.5.1	Autoriteit Financiële Markten (AFM)	23
2.5.2	De Nederlandsche Bank (DNB)	23
3	Financieel beleid	25
3.1	Inleiding	25
3.2	Premie	25
3.3	Toeslag	25
3.4	Continuïteitsanalyse	25
3.5	Kosten uitvoering pensioenbeheer	26
3.6	Pensioenvermogen en voorzieningen	27
3.7	Actuariële analyse	28
3.8	Beleggingen	29
3.8.1	Gevoerd beleid en resultaat	29
3.8.2	Corporate governance en verantwoord beleggen	32
3.8.3	Vooruitblik	32

3.8.4	Z-score	33
3.9	Risicoparaagraaf	34
3.10	Kosten uitvoering vermogensbeheer	35
4	Uitvoering van de pensioenregeling	37
4.1	Inleiding	37
4.2	De Pensioenregeling	38
4.3	De aanvullende pensioenregeling	38
4.4	Wijzigingen statuten en reglementen	38
4.5	Slotopmerkingen	38
5	Visitatiecommissie	39
5.1	Taakopdracht en wettelijk kader	39
5.2	Samenvattend oordeel	39
5.3	Samenvattende bevindingen en aanbevelingen uit het visitatierapport	39
5.4	Reactie bestuur	42
6	Verantwoordingsorgaan	43
6.1	Oordeel 2012	43
6.1.1	Algemeen	43
6.1.2	Bevindingen	43
6.1.3	Oordeel	44
6.2	Reactie bestuur	44
7	Deelnemersraad	45
7.1	Verslag	45
8	Jaarrekening	46
8.1	Balans per 31 december	47
8.2	Staat van baten en lasten	48
8.3	Kasstroomoverzicht	50
8.4	Algemene toelichting	51
8.4.1	Inleiding	51
8.4.2	Overeenstemmingsverklaring	51
8.4.3	Schattingswijzigingen	51
8.4.4	Algemene grondslagen	52
8.4.5	Specifieke grondslagen	53
8.4.6	Grondslagen voor de resultaatbepaling	55
8.4.7	Grondslagen kasstroomoverzicht	56
8.5	Toelichting op de balans	57
8.5.1	Beleggingen voor risico fonds	57
8.5.2	Vorderingen en overlopende activa	62
8.5.3	Overige activa	63
8.5.4	Stichtingskapitaal en reserves	63
8.5.5	Achtergestelde leningen	66
8.5.6	Technische voorzieningen	66
8.5.7	Overige schulden en overlopende passiva	68
8.5.8	Risicobeheer	69
8.5.9	Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	75
8.5.10	Verbonden partijen	76
8.6	Toelichting op de staat van baten en lasten	77

8.6.1	Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	77
8.6.2	Beleggingsresultaten risico fonds	78
8.6.3	Overige baten	79
8.6.4	Pensioenuitkeringen	79
8.6.5	Pensioenuitvoeringskosten	79
8.6.6	Pensioenopbouw	80
8.6.7	Indexering en overige toeslagen	80
8.6.8	Rentetoevoeging	81
8.6.9	Onttrekking pensioenuitkeringen en onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	81
8.6.10	Wijzigingen marktrente	81
8.6.11	Wijziging overige actuariële uitgangspunten	81
8.6.12	Saldo overdracht van rechten	82
8.6.13	Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	83
8.6.14	Overige lasten	83
8.6.15	Belastingen	83
9	Overige gegevens	84
9.1	Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	84
9.2	Gebeurtenissen na balansdatum	84
9.3	Actuariële verklaring	84
9.4	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	85
Bijlagen		
	Bijlage 1 Meerjarenoverzicht	87
	Bijlage 2 Financiële gegevens	88
	Bijlage 3 Volumeveranderingen	89
	Bijlage 4 Begrippenlijst	91

1 Het fonds

1.1 Inleiding

Reiswerk Pensioenen heeft verschillende organen, zoals het bestuur, de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan. Daarnaast is een aantal externe partijen intensief bij het fonds betrokken. In dit hoofdstuk stelt het fonds de bestuursorganen en externe partijen voor. Allereerst volgen de doelstelling en een aantal algemene gegevens van het fonds.

1.2 Over het fonds

1.2.1 Naam en vestigingsplaats

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche is opgericht in 1996 en statutair gevestigd in Utrecht. Het fonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Utrecht onder nummer 41227126. De laatste statutenwijziging vond plaats in 2013. Het bestuur besloot tot deze wijziging in november 2012. Het fonds is aangesloten bij de Vereniging voor Bedrijfstakpensioenfonds (VB).

1.2.2 Doelstelling

Doelstelling van het fonds is het verlenen van pensioenen aan deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden met inachtneming van de statuten en reglementen. Het fonds probeert dit doel te bereiken door premies te innen bij de aangesloten ondernemingen. De gelden worden belegd en beheerd en het fonds doet daaruit uitkeringen bij ouderdom en overlijden.

1.2.3 Samenwerkende organisaties

De volgende organisaties benoemen leden in het bestuur en/of de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan:

1. ANVR
Postbus 543
3740 AM Baarn
Telefoon (035) 543 3410
Website www.anvr.nl
2. FNV Bondgenoten
Postbus 9208
3506 GE Utrecht
Telefoon 0900-9690
Website www.fnvbondgenoten.nl
3. CNV Dienstenbond
Postbus 3135
2130 KC Hoofddorp
Telefoon (023) 565 10 52
Website www.cnvdienstenbond.nl

4. De Unie, Vakorganisatie voor werk, inkomen en loopbaan
 Postbus 400
 4100 AK Culemborg
 Telefoon (0345) 851 851
 Website www.unie.nl

1.2.4 Externe partijen

Het fonds werkt samen met de volgende externe partijen.

Uitvoeringsorganisatie

Pensioenbeheer

Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

Vermogensbeheer

Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V.

Adviserend actuaris

J. Beelen AAG, Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V.

Certificerend actuaris

E.W.J.M. Schokker AAG, Towers Watson B.V.

Externe accountant

H.C. van der Rijst RA, PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Compliance officer

De heer G.J. Mersch AA van Groenewegen Haket Ammerlaan Accountants fungeert als compliance officer.

Bestuursondersteuning

De heer E. van Dijken, fondsmanager en mevrouw M. Wetemans, bestuursadviseur, Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.

1.2 Het bestuur

1.3.1 Samenstelling

Het paritaire bestuur was op 31 december 2012 als volgt samengesteld:

Leden werkgevers	Benoemd tot	Plaatsvervanger	Organisatie
F. Radstake	Januari 2015	T. Verbeek-Jansen	ANVR
J.W.M. Verborg	Januari 2014	T. Verbeek-Jansen	ANVR
H. Wever	Januari 2013	T. Verbeek-Jansen	ANVR

Leden werknemers	Benoemd tot	Plaatsvervanger	Organisatie
J.W. Eggen	Januari 2015	J.C. Dwarswaard	De Unie, Vakorganisatie voor werk, inkomen en loopbaan
H.W.T. de Vaan	Januari 2014	A. Kasper	CNV Dienstenbond
J. Verheij	Januari 2013	Vacature	FNV Bondgenoten

Gedurende het verslagjaar was de heer Verheij voorzitter van het fonds. De heer Radstake bekleedde de rol van vice-voorzitter. In 2012 is de heer Eggen benoemd tot bestuurslid namens De Unie. Het bestuur benoemde mevrouw Verbeek-Jansen tot plaatsvervanger voor de bestuursleden van werkgeverszijde.

1.3.2 Vergaderdata, studiedagen en overige bijeenkomsten

Het bestuur heeft in 2012 zeven keer vergaderd. De vergaderingen vonden plaats op 15 maart, 14 juni, 21 juni, 24 en 26 juli, 27 september en 27 november. Tevens vond er een studiedag plaats op 19 november.

1.3.3 Bestuurlijke commissies

In verband met toenemende complexiteit en de vele taken van het bestuur heeft het fonds een aantal bestuurlijke commissies ingesteld. Deze commissies doen voorbereidend werk in kwesties waarover het bestuur een besluit moet nemen. Zij kunnen in de voorbereidingsfase dieper ingaan op de achtergronden en consequenties van te nemen beleidsbeslissingen. Dit komt het besluitvormingsproces ten goede. Tevens kan voor verdere uitvoering van besluiten een specifiek mandaat aan de commissies worden verleend. De commissies zijn altijd paritair samengesteld.

In 2012 waren de volgende bestuurlijke commissies werkzaam:

Voorzittersoverleg

Het voorzittersoverleg bestaat uit de voorzitter van het bestuur (in 2012 de heer J. Verheij) en de vice-voorzitter (in 2012 de heer F. Radstake). Het overleg richt zich op de inzichtelijkheid en kwaliteit van de dienstverlening van de pensioenuitvoerder zoals deze in de dienstverleningsovereenkomst met de pensioenuitvoerder is vastgelegd. Tijdens het voorzittersoverleg bereiden de voorzitters de eerstvolgende bestuursvergadering voor. Het voorzittersoverleg vindt minimaal vier keer per jaar plaats of zo veel vaker als nodig is. In 2012 vond het voorzittersoverleg plaats op 16 januari, 21 februari, 22 mei, 6 september en 6 november.

Jaarwerkcommissie

Het bestuur heeft een jaarwerkcommissie ingesteld welke het proces van de jaarverslaggeving nauwlettend volgt. Door het instellen van deze commissie wordt de druk rond de jaarwerkvergadering verlicht. Tevens vindt er binnen de jaarwerkcommissie afstemming plaats over het jaarverslag voordat deze in de bestuursvergadering wordt vastgesteld. In 2012 is de jaarwerkcommissie drie maal bijeen geweest. De vergaderingen vonden plaats op 19 januari, 24 mei en 15 oktober.

Communicatiecommissie

Communicatie vraagt steeds meer aandacht. Op het gebied van pensioenen zijn er de laatste jaren veel ontwikkelingen. Dit vergroot het belang van een goede pensioencommunicatie. Het bestuur heeft daarom per 1 januari 2012 een communicatiecommissie in het leven geroepen. Hiermee kan er op een gerichte manier aandacht besteed worden aan pensioencommunicatie, wat de kwaliteit ten goede komt. De communicatiecommissie heeft een leidende rol in de verschillende communicatie-uitingen van het fonds, dit leidt tot tijdswinst voor het bestuur. De communicatiecommissie heeft een paritaire samenstelling en heeft de bevoegdheid een externe deskundige in te huren. In 2012 kwam de communicatiecommissie bijeen op 21 februari, 22 mei, 6 september en 6 november.

1.4 De visitatiecommissie

1.4.1 Samenstelling

De visitatieopdracht werd in 2012 verstrekt aan VisitatieOpMaat. De visitatiecommissie bestaat uit de heren:

D. Wenting, H. Strang en J. Groenewoud.

De visitatiecommissie is in oktober 2012 gestart met de visitatie. Het visitatierapport wordt in het tweede kwartaal van 2013 door de visitatiecommissie aan het bestuur gepresenteerd. In hoofdstuk 5 van dit jaarverslag is een samenvatting van het rapport opgenomen.

1.5 Het verantwoordingsorgaan

1.5.1 Samenstelling en vergaderdata

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit negen leden: zes deelnemers, een gepensioneerde en twee werkgevers. De leden zijn voorgedragen door de volgende organisaties:

- ANVR
- FNV Bondgenoten
- De Unie, Vakorganisatie voor werk, inkomen en loopbaan
- CNV Dienstenbond

Het verantwoordingsorgaan was gedurende 2012 als volgt samengesteld:

Leden	Benoemd tot	Organisatie
F.J.P. Oostdam	2014	ANVR
G. de Vries Lentsch	2015	ANVR
C.A.M. Boneschansker- de Groot	2013	FNV
S.R.J. Timmermans	2013	Niet georganiseerd
H.M van der Valk	2014	Niet georganiseerd
P. Melieste	2015	Niet georganiseerd
A. Kroonenberghs	2015	FNV
J. Sibma	2014	Niet georganiseerd
E. van der Made	2014	Niet georganiseerd

Het verantwoordingsorgaan vergaderde in 2012 op 5 juni. In het verslagjaar was de heer Oostdam voorzitter van het verantwoordingsorgaan. Op 26 juli 2012 is de heer De Vries Lentsch door de ANVR benoemd tot lid van het verantwoordingsorgaan.

1.6 De deelnemersraad

1.6.1 Samenstelling

De deelnemersraad bestaat uit zeven leden: zes deelnemers en een gepensioneerde. De leden zijn voorgedragen door de volgende organisaties:

- FNV Bondgenoten
- De Unie, Vakorganisatie voor werk, inkomen en loopbaan
- CNV Dienstenbond

De deelnemersraad was gedurende 2012 als volgt samengesteld:

Leden deelnemers	Benoemd tot	Organisatie
C.A.M. Boneschansker- de Groot	2013	FNV
H.M van der Valk	2014	Niet georganiseerd
P. Melieste	2015	Niet georganiseerd
A. Kroonenberghs	2015	FNV
J. Sibma	2014	Niet georganiseerd
E. van der Made	2014	Niet georganiseerd

Leden gepensioneerd	Benoemd tot	Organisatie
S.R.J. Timmermans	2013	Niet georganiseerd

Mevrouw Boneschansker-de Groot was in 2012 voorzitter van de deelnemersraad, de heer Timmermans vicevoorzitter.

1.6.2 Vergaderdata en studiedagen

De deelnemersraad heeft in 2012 vier keer vergaderd. De vergaderingen vonden plaats op 20 maart, 5 juni, 2 oktober en 4 december. Er vonden studiedagen plaats op 12 en 13 november.

1.7 Uitbesteding

1.7.1 Uitvoeringsorganisatie

Het bestuur heeft de uitvoering van het pensioenbeheer en het vermogensbeheer uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. en Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V. Het bestuur heeft deze organisaties gemandateerd voor de hieraan verbonden werkzaamheden.

De contracten met Syntrus Achmea Pensioenbeheer en Syntrus Achmea Vermogensbeheer liepen af per 1 januari 2013. Het jaar 2012 stond voor het bestuur dan ook mede in het teken van contractonderhandelingen waarbij het bestuur ook nadrukkelijk heeft gekeken naar de mogelijkheid en de wenselijkheid om (delen van) de uitbesteding bij andere uitvoeringsorganisaties te beleggen. In 2013 zijn de contracten met Syntrus Achmea Pensioenbeheer en Syntrus Achmea Vermogensbeheer voor onbepaalde tijd verlengd.

Het fonds en Syntrus Achmea hebben hun afspraken over uitbesteding vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst. Bij deze overeenkomst zijn het fonds en de genoemde bedrijfsonderdelen van Syntrus Achmea partij.

Nadere afspraken over de kwaliteit van de dienstverlening zijn vastgelegd in aparte dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) voor pensioenbeheer, vermogensbeheer en actuariel advies. Deze overeenkomsten bieden de mogelijkheid om de bestaande dienstverlening tussentijds aan te passen of nieuwe diensten toe te voegen. Het bestuur en de uitvoerder leggen eventuele nieuwe afspraken altijd contractueel vast.

Syntrus Achmea Pensioenbeheer heeft in 2012 elk kwartaal aan het bestuur gerapporteerd over de DVO-afspraken. Ook van Syntrus Achmea Vermogensbeheer B.V. ontving het bestuur elk kwartaal een rapportage.

1.7.2 Klantenraad

Syntrus Achmea heeft een Klantenraad. Het belangrijkste doel van deze Klantenraad is het gezamenlijk nadenken over belangrijke thema's in de pensioenwereld. Daarnaast is de Klantenraad een platform om veranderingen in de dienstverlening van de uitvoeringsorganisatie te toetsen. In 2012 kwam de Klantenraad twee keer bijeen. Het pensioenfonds heeft twee zetels in de klantenraad. De leden van de Klantenraad kiezen uit hun midden een Raad van Advies. De Raad van Advies adviseert de directie van Syntrus Achmea gevraagd en ongevraagd. De voorzitter van Reiswerk Pensioenen heeft namens de klantenraad plaats in de Raad van Advies.

1.7.3 Pensioenbeheer- uitrol systeem pensioenaangifte

In 2011 is de uitvoeringsorganisatie begonnen met de uitrol van Pensioenaangifte, het systeem van digitale gegevensaanlevering voor werkgevers. Werkgevers die op het systeem worden aangesloten, krijgen een uitnodiging om voor gegevensaanlevering naar

de speciale zogenoemde landingspagina op de website van het pensioenfonds te gaan. Gegevensaanlevering wordt hierdoor makkelijker en kost minder tijd. Ultimo 2012 waren er 535 werkgevers op dit systeem aangesloten.

2 Ontwikkelingen

2.1 Ontwikkelingen financiële positie

Herstelplan

In 2008 is door de kredietcrisis, vooral door de aandelenmarkt en de dalende rente, een reservetekort en dekkingstekort ontstaan. Vanwege de financiële situatie heeft Reiswerk Pensioenen in 2009 een herstelplan bij de toezichthouder De Nederlandsche Bank (DNB) ingediend. Ultimo 2013 zou het pensioenfonds volgens het herstelplan een dekkingsgraad van 105,6% moeten hebben. Per 1 april 2013 is het herstelplan formeel beëindigd, aangezien het fonds per einde maart 2013 drie kwartaaleinden op rij is hersteld uit het reservetekort.

Ontwikkeling dekkingsgraad

De dekkingsgraad van het pensioenfonds was op 31 december 2011 110,8%. De aangepaste rentetermijnstructuur (op basis van de driemaands gemiddelde marktrente) leidde in 2012 tot een schommelende dekkingsgraad. De dekkingsgraad bleef echter nagenoeg het hele jaar op een goed niveau. Alleen in de maanden juni en juli was de dekkingsgraad lager dan 105%. Ultimo september publiceerde DNB de nieuwe RTS op basis van de UFR. Dit leidde tot een flink hogere dekkingsgraad. Bedroeg de dekkingsgraad ultimo augustus 2012 nog 107,5%, ultimo september 2012 was de dekkingsgraad gestegen naar 118%. Hierbij was de daling van 1,4% van de dekkingsgraad ten gevolge van het in gebruik nemen van de nieuwste AG-prognosetafels (AG 2012-2062) inbegrepen. Reiswerk Pensioenen sloot het jaar af met een dekkingsgraad van 123,9%. In februari 2012 is een update van het herstelplan ingediend. Per 31 december 2012 was de werkelijke dekkingsgraad (123,9%) hoger dan aangegeven in de update van het herstelplan (110,4%). In februari 2013 is een evaluatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Ook hieruit blijkt dat het fonds voorligt op het herstel zoals aangegeven in het herstelplan. Zoals reeds vermeld, is het herstelplan per 1 april 2013 formeel beëindigd.

Ultimate Forward Rate (UFR)

De marktrente bleef in 2012 op een laag niveau. De lage marktrente was een van de belangrijkste redenen waarom een groot aantal pensioenfondsen hun dekkingsgraden zag dalen tot een zodanig niveau dat verlagen van pensioenen onvermijdelijk leken. In de Hoofddijnennota FTK voor de herziening van het huidige FTK, werd de UFR in de rekenrente geïntroduceerd voor pensioenfondsen. Om ondermeer het verlagen van pensioenen te beperken introduceerde het kabinet, als onderdeel van het Septemberpakket, vervoegd de UFR in de rekenrente.

De invoering van de UFR maakt de grondslag waarmee de pensioenfondsen hun verplichtingen in de toekomst berekenen minder gevoelig voor marktschommelingen. Bij de vaststelling van de rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen is de per einde 2011 ingevoerde driemaandsmiddeling evenwel gehandhaafd. Derhalve is voor looptijden tot en met 20 jaar de rente gelijk aan de waargenomen driemaands gemiddelde rente. Voor looptijden vanaf 21 jaar wordt de rente stapsgewijs aangepast aan de zogenoemde UFR van 4,2%. Per saldo heeft deze aanpassing van de RTS naar een UFR een daling van de Technische Voorziening en daarmee een stijging van de dekkingsgraad tot gevolg.

Onder invloed van de UFR steeg de dekkingsgraad van het fonds in september 2012 van 107,5% naar 118%. Op 31 december 2012 bedroeg de dekkingsgraad van het fonds 123,9%. In 2012 werd een rendement behaald van 15,9% op de beleggingsportefeuille, waardoor de waarde van de bezittingen van het fonds steeg van € 145,8 miljoen (2011) naar € 177,8 miljoen ultimo 2012. De waarde is inclusief negatieve derivaten.

Verhoging premie

Sociale partners in de Reisbranche besloten in 2011 om de pensioenpremie per 1 januari 2012 te verhogen van 14,5% naar 17,2%. Met deze verhoging is de premie per 1 januari 2012 weer kostendekkend.

Toeslagverlening

Het bestuur besloot in juni om per 1 september 2012 een toeslag te verlenen van 0,2 procent.

Financieel crisisplan

Naar de mening van DNB waren veel pensioenfondsen tijdens de kredietcrisis onvoldoende voorbereid op een snelle verslechtering van de financiële positie. Alle pensioenfondsen hebben daarom een financieel crisisplan moeten opstellen. De deadline daarvoor was 1 mei 2012.

Het financieel crisisplan is een beschrijving van maatregelen die een fonds op korte termijn zou kunnen inzetten als het realiseren van de doelstelling van het pensioenfonds in gevaar komt. In tegenstelling tot een herstelplan is een crisisplan niet uitsluitend gericht op het weer op peil brengen van de dekkingsgraad. Het herstelplan geeft aan hoe het fonds de huidige financiële positie verbetert. Het financieel crisisplan maakt onderdeel uit van de ABTN.

In april 2012 heeft het bestuur een financieel crisisplan vastgesteld. Dit plan is ter advisering voorgelegd aan de deelnemersraad. In het financieel crisisplan van het fonds zijn gebeurtenissen opgesomd die invloed hebben op de financiële situatie van het fonds. Vastgelegd is wanneer sprake is van een crisis, welke maatregelen genomen kunnen worden, hoe rekening wordt gehouden met de belangen van deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers en hoe richting hen wordt gecommuniceerd in een crisissituatie. Ook is vastgelegd bij welke dekkingsgraad het fonds de pensioenen moet verlagen.

DNB en AFM evalueerden de kwaliteit van financiële crisisplannen. De toezichthouders publiceerden een document met voorbeelden van good and bad practices. In oktober 2012 heeft het bestuur een brief ontvangen van DNB inzake het sectorbrede onderzoek naar de kwaliteit van de crisisplannen. In 2013 heeft het pensioenfonds het eigen crisisplan aan de hand van de aanbevelingen van de toezichthouders opnieuw beoordeeld. Hieruit vloeit voort dat het financieel crisisplan voldoet aan de eisen. Op één punt zou het crisisplan kunnen worden uitgebreid. Hiermee gaat het bestuur in 2013 aan de slag. Daarbij wordt tijdens de jaarlijkse evaluatie van het crisisplan direct bekeken of en op welke punten het financieel crisisplan een update behoeft.

Door lage dekkingsgraad geen waardeoverdracht

Als een werknemer van baan verandert, mag hij zijn pensioen overdragen naar zijn nieuwe pensioenfonds. Dit heet waardeoverdracht. Is de dekkingsgraad van het fonds lager dan 100%, dan mag het fonds waardeoverdrachten niet uitvoeren. Het moet deze volgens de Pensioenwet "opschorten". Hoewel de dekkingsgraad van het fonds zoals gemeld ruim boven de 100% was, verkeerden veel andere fondsen in een minder gunstige positie waardoor er veelal geen uitgaande waardeoverdracht kon plaatsvinden.

2.2 Ontwikkelingen, regelgeving en overheidsbeleid

2.2.1 Vervroegen van de pensioeningangsdatum en gelijktijdig doorwerken

Het vervroegen van pensioen en gelijktijdig toch doorwerken mag vanaf 7 september 2011, zonder dat hier fiscale sancties tegenover staan. Met deze ommezwaai komt de overheid tegemoet aan bezwaren vanuit de praktijk en is meer flexibiliteit mogelijk. De werknemer kan bijvoorbeeld minder gaan werken en de inkomensachteruitgang opvangen met een vervroegd pensioen dat hij passend vindt. Dat kan ook het volledige pensioen zijn. De werknemer kan pas daadwerkelijk kiezen voor de combinatie van vervroegd pensioen en doorwerken als de werkgever en de pensioenuitvoerder die mogelijkheid opneemt in de pensioenregeling. Het pensioenreglement van Reiskwerk Pensioenen kent de beperking dat het pensioen slechts vervroegd kan ingaan in de mate waarin de deelnemer stopt met werken. Omdat een eventuele inhoudelijke aanpassing van de pensioenregeling de verantwoordelijkheid van Cao-partijen is heeft het bestuur van Reiskwerk Pensioenen dit onderwerp bij Cao-partijen aangekaart.

2.2.2 Nieuwe regels voor governance en medezeggenschap op komst

Pensioengerechtigden krijgen het recht om mee te besturen bij bedrijfstakpensioenfondsen. Dat nieuwe recht van hen treedt per 1 juli 2013 in werking. Pensioenfondsen hebben vervolgens tot 1 juli 2014 de tijd om aan de wet te voldoen. Het kabinet wil de regels over governance en medezeggenschap voor pensioenfondsen eigenlijk integraal herzien. Het Wetsvoorstel Wet versterking bestuur pensioenfondsen is dan ook breder en gaat de wet over pensioengerechtigden in het bestuur van pensioenfondsen daarom uiteindelijk vervangen. Maar deze wet moet nog behandeld worden door de Eerste en Tweede Kamer. De laatste stand in de discussie over bestuursmodellen is dat werknemers en pensioengerechtigden samen meer zetels in het bestuur kunnen hebben dan werkgevers. Voor de vertegenwoordiging van pensioengerechtigden moeten altijd verkiezingen gehouden worden. Ook moeten externe deskundigen een grotere rol in het bestuur kunnen krijgen. Het bestuur van werkgevers en werknemers kan vervangen worden door een bestuur van deskundigen. Werkgevers en werknemers hebben dan een rol in een belanghebbendenorgaan. Ook kan het fonds kiezen voor een zogenaamd one tier bestuur. In het wetsvoorstel worden drie bestuursmodellen voorgesteld:

- Paritair bestuursmodel.
- Gemengd bestuursmodel (one tier board).
- Extern bestuursmodel.

Het fonds wacht de wettelijke ontwikkelingen verder af en zal zich, nadat het wetsvoorstel Wet versterking bestuur pensioenfondsen wet geworden is, beraden op de governancestructuur van het fonds.

2.3 Goed pensioenfondsbestuur

In 2005 publiceerde de STAR de "Principes voor goed Pensioenfondsbestuur". Deze principes bieden kaders voor zorgvuldig bestuur, intern toezicht, verantwoording, deskundigheid, openheid en communicatie. Maar ook andere regels spelen een rol: zo is de Code Tabaksblat van belang voor het beleggingsbeleid. Sinds 2007 zijn de Principes voor goed pensioenfondsbestuur van de STAR verankerd in de Pensioenwet.

De Pensioenfederatie en de STAR ontwikkelen gezamenlijk een Code Pensioenfondsen in het kader van het wetsvoorstel Versterking bestuur pensioenfondsen. De Code komt voor pensioenfondsen in de plaats van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur uit 2005. De Code zal gaan over het besturen van een pensioenfonds, het intern toezicht daarop en over het afleggen van verantwoording over wat het pensioenfonds doet, wat een pensioenfonds gepland en gerealiseerd heeft. In de Code zal de nadruk worden gelegd op het beïnvloeden van het gedrag van bij het bestuur betrokken partijen. De Code staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van het volledige stelsel van bestaande wet- en regelgeving, aanbevelingen, convenanten en codes van de Pensioenfederatie en de STAR. Een monitoringcommissie zal toezicht houden op de naleving van de Code.

Deskundigheidsbevordering

De Pensioenwet en de principes van Pension Fund Governance stellen eisen aan de deskundigheid van bestuursleden. Een pensioenfondsbestuurder moet vanaf de eerste dag aan alle deskundigheidseisen voldoen. Het fonds zorgt er op die manier voor dat nieuwe en bestaande pensioenfondsbestuurders geschikt en deskundig zijn. Het bestuur van Reiserwerk Pensioenen heeft in 2012 een nieuw deskundigheidsplan vastgesteld waarin de kaders van het toetsen en bevorderen van de collectieve en individuele deskundigheid van bestuursleden worden beschreven. Het bestuur wil niet alleen beschikken over voldoende kennis maar ook over de noodzakelijke competenties om daadkrachtig en effectief de bestuursfunctie uit te oefenen. Het bestuur heeft dan ook een competentieprofiel opgesteld waaraan alle bestuursleden moeten voldoen. Dit profiel wordt ook gehanteerd bij de benoeming van nieuwe bestuursleden. De bestuursleden hebben bij wijze van nulmeting aan het einde van 2012 een kennis- en competentietoets gedaan. In 2013 zal op basis van de uitkomsten acties benoemen die worden vastgelegd in een opleidingsplan.

Naleving gedragscode

Het bestuur heeft een gedragscode die wordt nageleefd door de bestuursleden van het fonds. Doel van deze gedragscode is het stellen van regels en richtlijnen voor bestuursleden en medewerkers. Deze regels moeten belangenconflicten tussen het fonds en betrokkenen in de privésfeer voorkomen. Daarnaast regelen zij hoe moet worden omgegaan met vertrouwelijke informatie van het

pensioenfonds. De gedragscode bevordert de transparantie en zorgt ervoor dat alle betrokkenen, ook voor hun eigen bescherming, duidelijk weten wat wel en niet geoorloofd is. Elk bestuurslid verklaart schriftelijk de gedragscode te zullen naleven. De compliance officer bewaakt de correcte naleving van de gedragscode.

Intern toezicht

Het intern toezicht is vormgegeven door middel van een visitatiecommissie. De visitatiecommissie bestaat uit drie onafhankelijke, deskundige personen. De visitatiecommissie heeft als opdracht om eens per drie jaar het functioneren van (het bestuur van) het pensioenfonds kritisch te bezien. De leden zijn op geen enkele wijze betrokken bij het functioneren van het fonds. De leden worden benoemd door het fonds en dienen te beschikken over meerjarige bestuurlijke ervaring en in staat te zijn het functioneren van het bestuur te beoordelen. De visitatieopdracht is verstrekt aan VisitatieOpMaat.

De visitatiecommissie dient een onafhankelijk oordeel te vellen over het functioneren van het bestuur als zodanig. In die beoordeling dienen de volgende zaken te worden betrokken:

- het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures, bestuursprocessen en de checks and balances binnen het pensioenfonds;
- het beoordelen van de wijze waarop het pensioenfonds wordt aangestuurd;
- het beoordelen van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

De visitatiecommissie is in oktober 2012 gestart met de visitatie. Het visitatierapport is in het tweede kwartaal van 2013 aan het bestuur gepresenteerd.

Risicobeheer

Pensioenfondsbesturen moeten voldoen aan alle wet- en regelgeving en controle hebben over alle risico's die zich voordoen. De Pensioenwet verplicht het bestuur tot het treffen van maatregelen voor een integere en beheerste bedrijfsvoering. Deze verplichting gaat verder dan de maatregelen die het bestuur heeft getroffen op het gebied van compliance en de gedragscode die het fonds heeft. Het gaat om een risicobeleid, waarbij integriteitsrisico's en ook andere risico's in kaart worden gebracht.

Op 20 juni 2012 heeft de Pensioenfederatie de Handreiking 'Integraal Risicomanagement voor Pensioenfondsen' uitgebracht. Het doel van de Handreiking is om het denken van fondsbestuurders over risico's te versterken en hen de aanknopingspunten te geven voor de aanpak van integraal risicomanagement binnen het bestuur. Integraal risicomanagement helpt de verantwoordelijkheden naar de deelnemer waar te maken. De handreiking verdeelt de risico's onder in hoofdgroepen. Het gaat om financiële risico's, strategische risico's, operationele risico's vermogensbeheer en operationele risico's pensioenbeheer.

DNB volgt het risicomanagement van fondsen nauwgezet. Voor DNB geldt dat het bestuur van een pensioenfonds uiteindelijk altijd voor alles verantwoordelijk is. Deze verantwoordelijkheid kan het fonds niet uitbesteden. Daarbij is integraal risicomanagement meer dan een proces alleen. Het omvat ook een continue beoordeling en daar waar nodig bijsturing. Integraal risicomanagement is niet statisch. Het moet worden aangepast aan de veranderende omstandigheden. Dat vraagt van het fondsbestuur risicobewustzijn, gezond verstand, kennis en een voortdurende kritische houding.

De Handreiking van de Pensioenfederatie gaat niet in op de in april 2012 aangekondigde toezichtmethodiek Focus! van DNB. Deze nieuwe aanpak per 2012, is gebaseerd op de lessen van de kredietcrisis en bouwt voort op de bestaande methodiek FIRM (Financiële Instellingen Risico Analyse) met een beschrijving van tien risicocategorieën. Hierbij gaat het niet alleen om de 'harde' risico's, maar ook om hoe een bestuur in meer 'culturele' zin omgaat met de risico's die behoren bij het besturen van het pensioenfonds. Het toezicht wordt efficiënter gemaakt door het indelen in categorieën van pensioenfondsen: variërend van heel klein (geautomatiseerd toezicht op de dekkingsgraad) tot heel groot (1-op-1 toezicht over alle beleidsterreinen).

Het bestuur heeft in 2011 in kaart gebracht welke risico's inherent zijn aan de activiteiten van het fonds. Vanuit de risicoperceptie van het bestuur is een rangorde van de risico's gemaakt. Op basis hiervan is een risicomatrix opgesteld, waarin wordt weergegeven hoe de gedefinieerde risico's beheerst worden en voor welke risico's beheersingsprocessen ontwikkeld moeten worden. De risico's worden onderscheiden in financiële en niet-financiële risico's. Voor elk risico is beschreven welke beheersingsmaatregelen zijn vastgesteld. In 2013 zal het bestuur de verschillende risicocategorieën opnieuw doorlopen

2.4 Communicatie

Het bestuur van het fonds heeft als taak de pensioenregeling goed uit te voeren. Minstens zo belangrijk is het om dat beleid op een zorgvuldige wijze uit te dragen. Het fonds heeft er belang bij om alle betrokkenen op heldere wijze te informeren over het gevoerde beleid, de financiële situatie, pensioenontwikkelingen en de gevolgen hiervan voor het individuele pensioen. Accurate communicatie is essentieel. Niet voor niets legde de overheid specifieke communicatieregels vast in de Pensioenwet: pensioenfondsen moeten tijdig, begrijpelijk en duidelijk naar hun doelgroepen communiceren. Deelnemers en gepensioneerden hebben immers recht op heldere informatie over hun pensioen. Zo zijn zij beter in staat een gedegen pensioen op te bouwen en dit pensioen waardevast te houden. Dit betekent ook dat meer communicatieactiviteiten worden geïnitieerd dan enkel de wettelijk voorgeschreven momenten.

Beleidsuitgangspunten 2011 - 2014

Het bestuur van Reiswerk Pensioenen heeft tijdens een visiesessie (maart 2011) het bestaande communicatiebeleid geëvalueerd en de bouwstenen voor het communicatiebeleid voor de jaren tot 2014 bepaald.

Onderdeel daarvan vormt de kernboodschap van het fonds:

Reiswerk Pensioenen is betrouwbaar en degelijk. We staan voor een basispensioenregeling, maken zorgvuldige beleidskeuzes en nemen daarin onze verantwoordelijkheid. Naast de informatie en middelen die we u hierover aanbieden, verwachten we dat u (doelgroep) ook verantwoordelijkheid neemt voor uw pensioen. Daarnaast nemen we onze doelgroepen mee in de financiële ontwikkelingen van het fonds, omdat de aanhoudende economische crisis en de gevolgen voor de financiële situatie van het fonds onrust bij onze doelgroepen veroorzaakt. De kernboodschap is de rode draad in de communicatie.

Het bestuur heeft besloten life-events en actualiteiten (incl. herstelplan, indexatie, economische crisis, pensioenakkoord) in te zetten als triggers in de communicatieaanpak. De nadruk in de communicatie ligt op de doelgroep 'jong' en 'vrouw'. Als het extra kansen biedt wordt gebruik gemaakt van segmentatie naar onder meer risicogroepen. De werkgevers en de brancheorganisatie worden ingezet als intermediair en informatiekanaal richting deelnemers. De focus in de communicatie wordt steeds meer verlegd naar de website (interactieve media). Deze ingezette en algemene trend sluit nauw aan bij grote mate van automatisering van de doelgroep. Papier blijft bestaan, maar genereert voornamelijk bezoek richting website. Er wordt planmatig gewerkt (jaarplanningen). Hierin wordt rekening gehouden met de terugkerende piekmomenten in de reisbranche.

Wat heeft het fonds in 2012 aan communicatie gedaan?

Communicatiecommissie

Het pensioenfonds hecht veel waarde aan een heldere communicatie richting alle betrokkenen. Het bestuur heeft dan ook besloten om per 1 januari 2012 een communicatiecommissie op te richten. De commissie bestaat uit een werknemers- en werkgeversbestuurslid, en heeft de mogelijkheid om externe deskundigheid in te huren. De communicatiecommissie houdt zicht op de uitvoering van het communicatiejaarplan en geeft vorm aan de verschillende communicatie-uitingen van het pensioenfonds.

Website

Op www.reiswerk-pensioenen.nl kunnen werkgevers, (gewezen) deelnemers en hun (ex-)partners informatie vinden over hun pensioenregeling. Het pensioenfonds houdt via de website deelnemers en werkgevers door middel van nieuwsberichten en actualiteiten op de hoogte van ontwikkelingen binnen en buiten het fonds. Op "Mijn omgeving" op de website van het pensioenfonds kunnen deelnemers hun persoonlijke pensioengegevens inzien. In 2012 werden er minimaal maandelijks nieuwsberichten op de website geplaatst.

Brief aan (gewezen) deelnemers en gepensioneerden

In februari 2012 ontvingen alle deelnemers aan de pensioenregeling een brief van het pensioenfonds waarin informatie werd gegeven over de financiële situatie van het pensioenfonds. Het pensioenfonds gaf daarin aan dat de pensioenen niet verlaagd werden.

Nieuwsbrief voor deelnemers, werkgevers en gepensioneerden

In april 2012 werd er een nieuwsbrief verstuurd naar deelnemers, werkgevers en gepensioneerden. Hierin werd onder andere informatie gegeven over de financiële situatie van het fonds en de laatste reglementswijzigingen. Ook werd de lezer geattendeerd op "Mijn omgeving" op de website van het pensioenfonds, waar deelnemers hun persoonlijke pensioengegevens online kunnen inzien.

TravMagazine

TravMagazine is het grootste vakblad voor de reisbranche. In juli 2012 plaatste het pensioenfonds een artikel in TravMagazine over de financiële situatie van het fonds.

Digitale nieuwsbrief voor werkgevers

In november verscheen de eerste digitale nieuwsbrief voor werkgevers. Al snel volgde in december de tweede digitale nieuwsbrief. In deze nieuwsbrieven werd onder andere aandacht besteed aan de actuele financiële positie van het pensioenfonds, het aanleveren van pensioengegevens via Pensioenaangifte en de pensioenpremie voor 2013.

Pensioenblog

Eén keer per maand schrijft de werkgeversvoorzitter een blog over een pensioenactualiteit. In november 2012 verscheen de eerste blog op de website van het pensioenfonds. Naast de website van het pensioenfonds, moet de blog in 2013 ook te vinden zijn op de website van TravMagazine, de website van de ANVR en de website van Reiswerk Opleidingen. De blog wordt als column gepubliceerd in Travmagazine en in de digitale nieuwsbrief.

Onderzoek

In het vierde kwartaal van 2012 werden deelnemers gevraagd om mee te doen aan een onderzoek naar de tevredenheid over de dienstverlening en informatievoorziening door het pensioenfonds. Deelnemers konden een online vragenlijst invullen. Het onderzoek werd uitgevoerd door TNS NIPO. In het eerste kwartaal van 2013 zijn de onderzoeksresultaten aan het bestuur gepresenteerd.

Uniform Pensioenoverzicht (UPO) vernieuwd en tijdig verzonden

In 2012 is het UPO in een vernieuwde vorm gepresenteerd. Het overzicht is gebruikersvriendelijker en duidelijker gemaakt. Verder werd op de website ondersteunend materiaal aangeboden voor deelnemers en werkgevers. Via een speciale landingspagina is deelnemers in 2012 de mogelijkheid geboden op de website meer informatie te vinden over het UPO. Voor werkgevers kwam er een speciale toolkit beschikbaar die gebruikt kon worden om werknemers te informeren over het UPO. Door deze nieuwe opzet zijn bij het Klant Contact Center minder vragen over het UPO binnengekomen. Eind september 2012 waren alle UPO's van het fonds door de pensioenuitvoerder verzonden.

2.5 Toezichthouder AFM en DNB

2.5.1 Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De AFM houdt toezicht op de communicatie van pensioenfonds. Dit toezicht is verankerd in twee wetten., te weten:

- De Pensioenwet;
- De Wet verplichte beroepspensioenregeling.

De AFM houdt toezicht op het gedrag van pensioenuitvoerders om consumenten te beschermen.

2.5.2 De Nederlandsche Bank (DNB)

DNB is als toezichthouder belast met prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen inclusief pensioenfonds. Doel is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector.

Het pensioenfonds informeert DNB over alle wijzigingen in statuten, reglementen en in de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Tevens legt het pensioenfonds jaarlijks uiterlijk 30 juni het jaarverslag en de daarbij behorende verslagstaten ter beoordeling aan DNB voor. Maandelijks rapporteert het pensioenfonds aan DNB over zijn financiële positie inclusief de dekkingsgraad. Tot slot worden benoemingen van (plaatsvervangende) bestuursleden vooraf door DNB getoetst. In het verslagjaar 2012 zijn er geen aanwijzingen en boetes door DNB opgelegd.

3 Financieel beleid

3.1 Inleiding

Doelstelling van het pensioenfonds is het verlenen van pensioenen aan deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden met inachtneming van de statuten en reglementen. Het is dus belangrijk dat het pensioenfonds voldoende geld in kas heeft, zodat er altijd genoeg middelen zijn om toekomstige uitkeringen te kunnen betalen. Het bestuur gebruikt hiervoor de beleidsinstrumenten premiebeleid, toeslagenbeleid, beleggingsbeleid en de pensioenregeling.

In dit hoofdstuk komen de eerste drie instrumenten aan de orde. Na het premie- en toeslagenbeleid geeft het bestuur inzicht in de voorzieningen en reserves. Na de actuariële analyse volgt een uitleg over het beleggingsbeleid. De pensioenregeling komt aan bod in hoofdstuk 4.

3.2 Premie

Reiswerk Pensioenen financiert de pensioenregeling met een doorsnee premie. Deze premie bedroeg in 2012 17,2% van de pensioengrondslag, waarvan maximaal 50% op het loon van de deelnemer kon worden ingehouden. De premie is door de Cao-partijen bepaald. Het fonds berekent de premie over het bruto jaarloon (fulltime salaris in januari x 12,96, met een maximum van € 45.100 in 2012). Van dit jaarloon wordt de franchise (in 2012: € 15.400) afgetrokken. Dit wordt vermenigvuldigd met het eventuele parttime percentage.

3.3 Toeslag

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre de ingegane pensioenen en de opgebouwde pensioenaanspraken verhoogd worden door middel van het verlenen van een toeslag. Een toeslag wordt alleen verleend voor zover de beschikbare financiële middelen van het fonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaten. Deze beoordeling vindt mede plaats op basis van een schriftelijk advies van de actuaris. Het bestuur hanteert als leidraad een dekkingsgraadstaffel, die is opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota.

In 2012 is er besloten om per 1 september 2012 0,2% toeslag te verlenen. Hierbij is uitgegaan van de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer (CPI), alle huishoudens afgeleid, van juni tot juni van het vorig boekjaar.

Het bestuur streeft ernaar jaarlijks een toeslag te verlenen die maximaal gelijk is aan de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer (CPI), alle huishoudens afgeleid, over de periode van juni tot juni in het voorgaand boekjaar.

Voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit overrendementen. Voor de voorwaardelijke toeslagen is geen bestemmingsreserve gevormd.

In de voorgaande jaren bedroeg de toeslag op de pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen respectievelijk 0,2% per 1 september 2011, 0,0% per januari 2011 en 1,1% per 1 januari 2010.

3.4 Continuïteitsanalyse

Zowel in de Pensioenwet als in het FTK wordt gesproken over de continuïteitsanalyse. Met de continuïteitsanalyse hebben toezichthouder en bestuur een instrument in handen om de ontwikkeling van de financiële situatie op langere termijn (vijftien jaar) in kaart te brengen en te bespreken. DNB vraagt pensioenfondsen om één maal per drie jaar, of vaker als bijzondere omstandigheden

daar aanleiding toe geven, een dergelijke analyse op te stellen. Redenen om dit vaker te doen kunnen gelegen zijn in een verslechterde financiële positie van het fonds, een ander beleid, gewijzigde externe omstandigheden, een verzoek van de toezichthouder of het verkrijgen van extra inzicht in de herstelkracht van het fonds.

Met de continuïteitsanalyse wordt beoordeeld of de financiële risico's zich, met inachtneming van een realistische inschatting van de economische parameters, op lange termijn binnen aanvaardbare grenzen bevinden. Het risico dat een fonds in de toekomst niet meer aan de eisen ten aanzien van het eigen vermogen zal kunnen voldoen, kan op deze manier in een vroeg stadium worden onderkend. Sterktes en zwaktes van beschikbare stuurmiddelen worden namelijk inzichtelijk gemaakt. Dit kan aanleiding zijn tot het opstellen van een financieel noodplan. Bovendien kan de analyse helpen bij het beoordelen of sprake is van consistentie ten aanzien van de pensioenregelingen en de toeslagverlening.

Als onderdeel van het herstelplan van het fonds is in 2009 een continuïteitsanalyse opgesteld. In 2012 is er, drie jaar later, weer een continuïteitsanalyse gemaakt. Deze is ingediend bij DNB. Uit de continuïteitsanalyse zijn de volgende conclusies te trekken: Het fonds komt naar verwachting in de komende 15 jaar niet in een dekkingstekort of reservetekort. Daarnaast zal de koopkracht naar verwachting gemiddeld 94 procent bedragen. Na drie jaar, of bij eerdere beleidswijziging zal wederom een continuïteitsanalyse worden uitgevoerd.

3.5 Kosten uitvoering pensioenbeheer

Het bestuur maakt voor de uitvoering van de regeling diverse kosten. De kosten van pensioenbeheer bedragen voor 2012 €1.108.233. Omgerekend is dit € 161 per deelnemer en gepensioneerde (in 2011: € 159,40). De kosten van pensioenbeheer per deelnemer, gewezen deelnemer en gepensioneerde zijn €60,41 (in 2011:€69,49).

Het bedrag aan uitvoeringskosten voor het pensioenbeheer bestaat uit:

- Kosten deelnemers en gepensioneerden	€ 481.701
- Werkgeverskosten	€ 141.463
- Kosten bestuur en financieel beheer	€ 485.069

Totaal €1.108.233

De kosten van de deelnemers en gepensioneerden hebben betrekking op alle werkzaamheden die in de pensioenadministratie moeten worden verricht om de aanspraken juist te administreren en de deelnemer volledig te informeren: zoals pensioentoekenningen, betalen uitkeringen, verwerken waardeoverdrachten, afkoop, helpdesk, communicatie met deelnemers/gepensioneerden.

De werkgeverskosten hebben betrekking op de activiteiten die voortvloeien uit de contacten met de werkgever. Het gaat om kosten voor de aanlevering en verwerking van de werknemergegevens, de aanmaak van premienota's en de premie-incasso, helpdesk werkgever, communicatie met werkgever. Hierbij horen ook de kosten voor het aansluiten van nieuwe werkgevers.

De kosten van bestuur en financieel beheer hebben betrekking op kosten verbonden aan het besturen van het fonds, het secretariaat van het bestuur en adviseurs. Ook vallen hieronder de kosten verbonden aan het toezicht van DNB, AFM, actuaris, accountant, financieel beheer en juridische kosten. Het bestuur streeft er voortdurend naar om de kosten te verlagen

3.6 Pensioenvermogen en voorzieningen

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar:

<i>Bedragen x 1.000 euro</i>	Pensioenvermogen	Technische voorzieningen	Dekkingsgraad
Stand per 1 januari 2012	144.855	130.748	110,8%
Beleggingsresultaten	23.665	2.103	
Premiebijdragen	12.981	11.755	
Uitkeringen	-531	-531	
Wijziging markrente	0	-369	
Wijziging actuariale uitgangspunten	0	795	
Overige	-1.820	36	
Stand per 31 december 2012	179.150	144.537	123,9%

Het saldo van baten en lasten kan als volgt worden geanalyseerd:

<i>Bedragen x 1.000 euro</i>	2012	2011	2010	2009	2008
Premieresultaat	-99	-162	1.714	108	4.007
Interestresultaat	21.931	3.642	-1.406	15.997	-18.082
Overig resultaat	-920	124	-2.759	-3.133	600
	20.912	3.604	-2.451	12.973	-13.475

Dekkingsgraden:

	2012	2011	2010	2009	2008
Dekkingsgraden ultimo	123,9%	110,8%	111,2%	118,6%	99,4%
Gemiddelde interest van verplichtingen	2,80%	2,74%	3,34%	3,80%	3,30%

De dekkingsgraad wordt als volgt berekend: de som van de technische voorzieningen, het stichtingskapitaal en reserves, gedeeld door de technische voorzieningen.

De per ultimo 2012 bepaalde voorziening kan gevonden worden door het actuariael contant maken van de verworven pensioenaanspraken tegen een gelijkblijvende rekenrente van 2,80% (2011: 2,74%). Vanaf 2010 vermelden wij in bovenstaand overzicht deze constante rente in plaats van de rente die uitgaande van de duration gevonden wordt in de ultimo van het boekjaar geldende rentetermijnstructuur.

De post overig in de voorzieningkant (36) bestaat uit de volgende onderdelen: Indexering en overige toeslagen (259), Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten (217), Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten (-269) en overige mutaties pensioenverplichtingen (-171).

De post overig (-1.820) in de vermogenkant bestaat uit Pensioenuitvoeringskosten (-1.108), Saldo overdracht van rechten (-233), overige baten (31), overige lasten (-104) en de vrijval van de 1/5-de van de achtergestelde leningen die dit jaar niet meer meegenomen worden in het aanwezig vermogen (-406).

3.7 Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

<i>Bedragen x 1.000 euro</i>	2012	2011
Premieresultaat		
Premiebijdragen	12.981	11.176
Pensioenopbouw	-11.755	-9.972
Mutatie technische voorzieningen voor pensioenuitvoeringskosten	-217	-181
Pensioenuitvoeringskosten	-1.108	-1.185
	-99	-162
Interestresultaat		
Beleggingsresultaten	23.665	28.291
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-2.103	-1.311
Wijziging marktrente	369	-23.338
	21.931	3.642
Overig resultaat		
Resultaat op waardeoverdrachten (saldo overdracht van rechten)	36	-3
Resultaat op kanssystemen	171	484
Resultaat op uitkeringen	0	11
Toeslagen	-259	-203
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	-795	-83
Overige baten	31	45
Overige lasten	-104	-127
	-920	124
Totaal saldo van baten en lasten	20.912	3.604

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Kostendekkende premie	14.392	12.416
Feitelijke premie	12.981	11.176
Gedempte kostendekkende premie	10.387	10.389

In de feitelijke premie is een marge van 0,8% opgenomen die voor een belangrijk deel bedoeld is om het fonds in 2013 in staat te stellen om een achtergestelde lening van € 2 miljoen af te kunnen lossen.

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2011 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op 4,0% rekenrente. De feitelijke premie is in 2012 hoger dan de gedempte premie, veroorzaakt door een verhoging van de premie van 14,5% naar 17,2% vanaf 1 januari 2012. De feitelijke premie is lager dan de kostendekkende premie vanwege de lage marktrente.

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit. De vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche is naar de mening van de waarmerkend actuaaris voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

3.8 Beleggingen

3.8.1 Gevoerd beleid en resultaat

In 2012 zijn er op basis van de ALM-studie van 2011 en de daarop volgende Portefeuille Constructie-Studie (verfijning van de ALM beleggingsmix) wijzigingen in de vermogensbeheerportefeuille doorgevoerd op basis van een gewijzigde normportefeuille. Deze wijzigingen betroffen een verschuiving van lager renderende vastrentende waarden (Europese obligaties) naar hoger renderende vastrentende waarden (obligaties opkomende landen en Global High Yield obligaties). Daarnaast namen de gewichten in aandelen opkomende landen en aandelen Verenigde Staten toe ten koste van Europese aandelen.

Ook is in 2012 de benchmark van de Europese vastrentende waarden pool aangepast naar een weging van 75% kernlanden en 25% niet-kernlanden. Daarbij is overgegaan van een schuldgewogen index naar een BNP (Bruto Nationaal Product) gewogen index en zijn de restricties aangepast (o.a. verruiming van de mogelijkheden om in andere landen te beleggen met een hoge rating).

Het resultaat op de vermogensbeheerportefeuille, exclusief renteoverlay en Dynamische Asset Allocatie (DAA), over 2012 kwam uit op 12,7% en bleef daarmee achter bij het rendement van de benchmark dat uitkwam op 13,1%. Alle beleggingscategorieën, behalve grondstoffen, droegen positief bij aan het behaalde resultaat. Omdat de rente over geheel 2012 verder daalde nam de rentehedge in waarde toe ter compensatie van de waardevermindering van de pensioenverplichtingen. Inclusief de rentehedge overlay en DAA kwam het totale rendement uit op 15,9%.

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de normportefeuille wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen x €1.000.000	2012		Normportefeuille 1)	2011	
	Bedrag	Percentage		Bedrag	Percentage
Aandelen	47,5	29,4%	26,0%	27,1	25,4%
Vastrentende waarden	107,0	66,3%	69,0%	75,4	70,6%
Alternatieve beleggingen	6,9	4,3%	4,0%	4,2	3,9%
Liquide middelen	0,0	0,0%	1,0%	0,1	0,1%
Totaal	161,4	100,0%	100,0%	106,8	100,0%
Waarde portefeuille ter afdekking renterisico 2)	16,5			39,2	
Totaal inclusief portefeuille ter afdekking renterisico	177,9			146,0	

- 1) Op basis van floating benchmarkgewichten ultimo 2012
- 2) Liability Overlay Fund (LOF)

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin voor het pensioenfonds wordt belegd:

	2012	2012	2011	2011
	Portefeuille	Benchmark	Portefeuille	Benchmark
Aandelen	15,2%	16,5%	-8,9%	7,9%
Vastrentende waarden	12,5%	12,3%	2,9%	2,8%
Alternatieve beleggingen	-1,0%	-1,3%	1,8%	2,1%
Liquide middelen	0,5%	0,2%	-1,5%	0,9%
Gewogen gemiddelde	12,7%	13,1%	-2,3%	-1,5%
Totaal inclusief hedgeportefeuille en DAA	15,9%	16,3%	24,4%	24,3%

Dynamische Asset Allocatie (DAA)

De beleggingsportefeuille omvatte aan het begin van het jaar een overweging op high yield obligaties ten koste van Europese staatsobligaties. Deze positie is in januari 2012 verder opgebouwd, gegeven de relatief aantrekkelijke risicopremie op high yield obligaties. Eind november 2012 is de overweging op high yield obligaties gedeeltelijk afgebouwd, aangezien de risicopremie behoorlijk gedaald was tot een niveau rond het lange termijn gemiddelde. Omdat de verwachtingen voor Euro staatsobligaties nog steeds relatief negatief waren, is besloten deze onderweging te handhaven. De vrijgekomen middelen van de overweging op high yield obligaties zijn aangewend om een overweging op aandelen opkomende markten op te bouwen. Deze beleggingscategorie had op dat moment een aantrekkelijke rendementsverwachting en een relatief lage waardering. In combinatie met afnemende risico's en een aantrekkende economie werd van deze beleggingscategorie het meest verwacht.

Bovengenoemd DAA beleid heeft in 2012 een bijdrage geleverd aan het totaalresultaat van -0,1%.

Vastrentende waarden

Het doel van het vastrentende waarden mandaat is om een veilige basis te bieden binnen de beleggingsportefeuille en hiermee aan de verplichtingen van het fonds te kunnen voldoen. De vastrentende waarden portefeuille bestaat daarom voor een groot deel uit staatsobligaties met de hoogste kredietkwaliteit van Duitsland, Nederland en Frankrijk. Binnen de beleggingscategorie vastrentende waarden belegt het pensioenfonds naast staatsobligaties ook in kredietwaardige bedrijfsobligaties, inflation linked obligaties, staatsobligaties uit opkomende landen en high yield obligaties. Deze beleggingen behaalden in 2012 allemaal een positief rendement. De staatsobligaties met de hoogste kredietwaardigheid en de betere bedrijfsobligaties profiteerden van de dalende rente en namen daardoor in waarde toe. De meer risicovolle categorieën zoals high yield obligaties en obligaties uit opkomende landen profiteerden sterk van het verder afnemen van de risicopremies.

Terugkijkend op 2012 kan gezegd worden dat de crisis rond de Europese staatsleningen in 2012 duidelijk minder intens was dan in 2011. Twee factoren die hieraan bijdroegen waren het aantreden van de heer Monti als opvolger van de heer Berlusconi, en het krachtdadige optreden van de ECB. Ook in 2012 werd, in regelmatig wisselende omvang, een onderweging (in termen van duratiecontributie) in Spaanse staatsleningen aangehouden. In Italiaanse staatsleningen werd in de eerste helft van 2012 een onderweging aangehouden, die in de zomer is vervangen door een overweging. Op diverse tijdstippen in 2012 zijn Ierse staatsleningen wederom aangekocht, aangezien Ierland het dieptepunt gepasseerd leek te zijn en een koersstijging verwacht werd; dit is uitgekomen.

De totale vastrentende waarden portefeuille is uitgekomen op een rendement van 12,5 % versus een benchmarkrendement van 12,3%; een outperformance van 0,2%.

Aandelen

Onder invloed van de stijgende bedrijfswinsten, lage schuldratio's bij vele bedrijven en een aantrekkelijke mondiale economische groei lieten de aandelenmarkten in de Verenigde Staten een goed rendement zien. De Amerikaanse beurs steeg in euro's gemeten met 14%. De Aziatische en opkomende markten stegen zelfs nog sterker. De Europese beurzen lieten de hoogste rendementen zien voornamelijk door de lage waarderingen van deze aandelen op de beurzen. De Europese beurzen stegen met 17%. In Europa lagen de rendementen per land ver uiteen. De beurzen in Duitsland (+29%), Frankrijk en Zwitserland (beide +15%) liepen voorop, terwijl de beurzen in Spanje (-5%), het VK (+6%) en in Italië (+8%) achterbleven.

Hoewel de beurzen dus flink stegen, hadden beleggers net als in 2011 nog veelal de voorkeur voor de meer stabiele beleggingen in de stabiele landen. Dit kwam ook tot uitdrukking in de soort aandelen dat werd gekocht. Aandelen met een stabiele winstgroei deden het beter dan aandelen met een minder stabiele winstgroei. De markt lette hierbij minder op de (hoge) prijs die voor deze aandelen betaald moet worden. Opmerkelijk genoeg waren het vooral de economisch gevoelige sectoren die het goed deden; de cyclische consumentengoederensector en de financiële waarden herstelden het sterkst. Maar ook hier presteerden vooral de meer stabiele namen het best. Traditioneel defensieve sectoren als nutsbedrijven en telecom bleven achter. In deze sectoren spelen veel specifieke kwesties zoals veranderende regelgeving en toegenomen concurrentie. Aan het einde van het jaar, toen langzamerhand minder nadruk kwam op de eurocrisis, draaide de markt weg van de stabielere namen.

Ook de aandelenportefeuille van het fonds kende bovengenoemde grote spreiding van rendementen. De totale aandelenportefeuille liet over 2012 per saldo een positief rendement zien van 15,2% versus een benchmark rendement van 16,5%: een underperformance van 1,3%.

Alternatieve beleggingen

Alternatieve beleggingen zijn beleggingen die niet direct verband houden met traditionele beleggingen zoals aandelen en obligaties. De alternatieve beleggingen van het fonds bestaan uit beleggingen in grondstoffen.

Grondstoffen

Beleggingen in grondstoffen (commodities) zijn investeringen in natuurlijke stoffen die gebruikt worden in productieprocessen (olie, metalen). De markt van grondstofbeleggingen liet in 2012 een wisselend beeld zien. Waar in andere jaren vraag en aanbod de belangrijkste factoren zijn bij de waardebeoordeling van grondstoffen, waren het dit jaar vooral macro-economische ontwikkelingen die het rendement bepaalden. In het begin van het jaar liep de olieprijs op door de onrust in diverse Arabische landen. Later in het jaar zorgde de Europese schuldencrisis ervoor dat de wereldwijde economische groei werd vertraagd. Dat leidde ertoe dat de investeringen in grondstoffen minder waard werden. Het stimuleringsprogramma van de Amerikaanse centrale bank zorgde in het derde kwartaal weer voor een herstel. Tegen het eind van het jaar bleef de markt tamelijk stabiel liggen in afwachting van de uitkomsten van de zogenoemde "fiscal cliff" in de Verenigde Staten.

De grondstoffenportefeuille liet over 2012 een negatief rendement zien van 1,0% als gevolg van de marktontwikkelingen en overtrof daarmee de GSCI benchmark die uitkwam op -1,3%.

In november 2012 besloot het bestuur om 100 procent actief te gaan beleggen in grondstoffen. De verhouding lag daarvoor op 60 procent actief en 40 procent passief. De transitie van passief naar actief beleggen wordt in stappen gedaan en zal eind september 2013 zijn afgerond.

Rentehedgeportefeuille

Beleggingen en pensioenverplichtingen zijn niet in dezelfde mate gevoelig voor rentebewegingen. Daardoor kan de dekkingsgraad sterk meebewegen met rentebewegingen en loopt het fonds een groter risico met betrekking tot de dekkingsgraad. Dit renterisico kan worden verkleind door de rentegevoeligheid van de beleggingen meer in overeenstemming te brengen met de looptijd van de verplichtingen. Het fonds voert dit beleid uit door middel van een participatie in het Liability Overlay Fonds (LOF). Het pensioenfonds heeft gekozen voor een afdekkingstrategie waarbij er naar wordt gestreefd 100% van de verplichtingen af te dekken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van renteswaps (via het LOF) en vastrentende waarden beleggingen. Het LOF dekt de verplichtingen af van een gemiddeld pensioenfonds, deze komen niet geheel overeen met de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds. Hierdoor kunnen afwijkingen ontstaan met betrekking tot de nagestreefde afdekking en het uiteindelijke resultaat.

Sinds eind 2011 hebben zich twee belangrijke wijzigingen voorgedaan met betrekking tot het vaststellen van de rekenrente. Allereerst heeft DNB sinds eind december 2011 voorgeschreven dat de waarde van de pensioenvoorzieningen dient te worden bepaald aan de hand van een gemiddelde marktrente in plaats van de actuele marktrente. Ten tweede dient de waarde van de pensioenvoorzieningen sinds eind september te worden bepaald met behulp van de Ultimate Forward Rate (UFR). Door de introductie van de UFR is de rekenrente gestegen en zijn de verplichtingen naar beneden bijgesteld. De dekkingsgraad is hierdoor in september omhoog gegaan. Doordat de rentehedge niet is aangepast, is het afdekkingspercentage, volgens de UFR methodiek, gestegen. De implicaties hiervan zijn uitgebreid besproken door het fonds en er zijn ook alternatieven bestudeerd hoe de hedge hiervoor aan te passen. Vanwege de beperkte mogelijkheden binnen het toezichtskader heeft het fonds besloten de rentehedge vooralsnog niet te wijzigen.

In het jaar 2012 is swaprente gedaald, met als gevolg dat de waarde van de rentehedge (LOF) is gestegen. Door de introductie van UFR nam de waarde van de verplichtingen af. Per saldo steeg de dekkingsgraad als gevolg van beide effecten.

3.8.2 Corporate governance en verantwoord beleggen

De aandelenbeleggingen van het fonds vinden grotendeels plaats via aandelenbeleggingsfondsen die door Syntrus Achmea Vermogensbeheer worden beheerd. Deze voeren een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Als uitgangspunt hanteren deze pools de principes van de Global Compact van de Verenigde Naties. Deze tien principes zijn gerelateerd aan de mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie. Zij vinden hun oorsprong in internationaal breed geaccepteerde verdragen zoals de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens en de conventies van de International Labour Organisation (ILO).

Het beleid bestaat uit:

- uitsluiten van controversiële wapens. Het gaat hier om bedrijven die kernwapens, biologische wapens, chemische wapens, anti persoonsmijnen of clusterbommen produceren.
- engagement en aangaan van dialoog met ondernemingen. Het doel van engagement is om ondernemingen waarin het fonds is belegd aan te sporen tot beter gedrag en om aandeelhouderswaarde te creëren. Aan de hand van thema's gaat het fonds de dialoog aan met ondernemingen. In 2012 stonden twee nieuwe thema's centraal, 'Schaliegas en schalie olie' en 'Verantwoord ketenbeheer soja'. Daarnaast lopen er nog engagementzaken op thema's als 'Global Compact schendingen mensenrechten' en 'Eco-efficiëntie in de metaal- en cementindustrie'. Ondernemingen die slecht scoren op deze thema's worden aangespoord om hun gedrag te verbeteren. In het halfjaarverslag Verantwoord Beleggen staan de namen van ondernemingen vermeld waarmee engagement trajecten zijn opgezet.
- corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. Syntrus Achmea Vermogensbeheer stemde voor de beleggingspools waarbij bij het uitoefenen van het stemrecht gebruik wordt gemaakt van de stemanalyses en stemadviezen van het bureau Institutional Shareholder Services (ISS). ISS houdt rekening met de internationale geaccepteerde corporate governance codes zoals die van de OECD en International Corporate Governance Netwerk (ICGN). Daarnaast houdt ISS voor iedere afzonderlijke markt rekening met lokale wet- en regelgeving en heersende corporate governance codes. Het pensioenfonds stemde in 2012 op 611 aandeelhoudersvergaderingen, waarbij 8.261 agendapunten de revue passeerden. In 2012 werd in ongeveer 9% van alle agendapunten tegen het management gestemd. Ook dit jaar ging het hier vooral om de benoeming van bestuurders van ondernemingen (niet onafhankelijk waar dit wel geëist of gewenst is) en beloningsstructuren (excessief, onvoldoende toegelicht of niet transparant genoeg). Op aandeelhoudersresoluties over milieu, sociale en governance kwesties werd ook relatief vaak (meer dan de helft van de gevallen) tegen management gestemd.

3.8.3 Vooruitblik

Over 2012 lieten vrijwel alle beleggingscategorieën goede tot zeer goede rendementen zien als gevolg van een stabilisatie van de Europese schulden crisis, gemiddeld genomen zeer gezonde bedrijfsbalansen, een aanhoudend ruim monetair beleid in o.a. de VS, het VK en de Eurozone, en anticipatie op geleidelijk aan wat hogere economische groei buiten de Eurozone. Een herhaling van dergelijke rendementen in 2013 lijkt minder waarschijnlijk nu renteniveaus en risicopremies verder zijn gedaald.

2013 wordt naar verwachting een jaar waarin de wereldeconomie wederom een aantal stappen zet bij het wegwerken van de erfenissen van de crisis, iets wat vooral het rendement op aandelen zal kunnen ondersteunen. Een zekerheid is dit echter niet. Zo staan er in 2013 diverse uitdagingen voor de deur. Begin 2013 is er weliswaar een akkoord gekomen over het begrotingsravijn ("fiscal cliff") in de VS, er zal ook een akkoord moeten komen over door te voeren bezuinigingen en over het schuldenplafond ("debt ceiling") in de VS.

Ook ten aanzien van de Europese schuldencrisis dienen er nog een aantal hobbels genomen te worden. Zo staan er in het eerste kwartaal verkiezingen in Italië voor de deur en later in het jaar in Duitsland. Daarnaast wordt binnen het Verenigd Koninkrijk steeds meer getwijfeld of men nog wel lid van de EU wil blijven. Het is nu de vraag of de Europese burger nog in één Europa gelooft. Ook ten aanzien van de voornemens om tot een meer federaal Europa te komen, zullen de plannen tijdig en correct geïmplementeerd moeten worden. Al met al zijn er in 2013 veel uitdagingen op politiek gebied.

Het eventueel uitblijven van oplossingen in de VS, anti-euro verkiezingsuitslagen en implementatiefouten op politiek en monetair beleidsvlak zullen zijn weerslag hebben op het vertrouwen. Dit kan er voor zorgen dat het positieve momentum van 2012 teniet wordt gedaan.

3.8.4 Z-score

Op 24 april 1998 is de 'Vrijstellingsregeling Wet Bedrijfspensioenfondsen' officieel in werking getreden. Deze regeling is uitgevaardigd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en heeft als belangrijkste doel ondernemingen vrijstelling te verlenen van de verplichtstelling van deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds indien de beleggingsperformance van het fonds ontoereikend is. Op basis van artikel 5 lid 1a Vrijstellingsregeling moet vrijstelling worden verleend als uit de performancetoets blijkt dat het feitelijk behaalde beleggingsrendement van het bedrijfspensioenfonds in negatieve zin afwijkt van het rendement van de door het fonds vastgestelde normportefeuille. Volgens de vrijstellingsregeling zal de performancetoets worden toegepast over de periode 2008 tot en met 2012. Indien de uitkomst van de performancetoets lager valt dan 0, kan een werkgever vanaf 1 april 2013 een verzoek indienen tot vrijstelling van deelname. Over 2012 is een Z-score behaald van -0,02%. De performancetoets over de periode 2008 tot en met december 2012 komt uit op 1,03 positief. Hiermee voldoet het ruim aan de minimumgrens van 0.

3.9 Risicoparagraaf

Het Financieel Toetsingskader (FTK) voor pensioenfondsen is een onderdeel van de Pensioenwet. De regelgeving van het FTK werkt de economische risico's voor pensioenfondsen verbonden aan onder meer aandelen, valuta's en rente uit. Het vertaalt deze naar vereiste reserveposities en dekkingsgraden. Hiermee worden pensioenfondsen gedwongen te overwegen welk totaal risiconiveau ze kunnen of willen accepteren. Het pensioenfonds zet, binnen de kaders van het geformuleerde risicobeleid, in op maximalisatie van het rendement op het vermogen. Bij de analyses en afwegingen wordt het pensioenfonds geadviseerd door Syntrus Achmea.

Actuariële risico's

Door toepassing van de prognosetabels AG 2012-2062 met adequate correcties voor ervaringssterfte wordt gereserveerd voor een in de toekomst verwachte verbetering van de overlevingskansen (langlevensrisico). Overige relevante actuariële risico's waar rekening mee wordt gehouden zijn het overlijdensrisico (kortlevensrisico) en het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Renterisico

Renterisico is het risico dat een rentebeweging de financiële situatie van het pensioenfonds negatief beïnvloedt. Dit risico bestaat doordat beleggingen en verplichtingen niet in dezelfde mate gevoelig zijn voor rentebewegingen. Het renterisico neemt af naarmate de looptijd van de beleggingen meer overeenkomt met de looptijd van de verplichtingen. In 2012 heeft het pensioenfonds zijn afdekking strategie - gericht op het beperken van het renterisico over de pensioenverplichtingen – voortgezet en besloten tot het hanteren van een dynamisch beleid. Het verkleinen van het renterisico leidt tot een lagere vereiste dekkingsgraad voor het fonds, dan het geval zou zijn geweest zonder beperking van het renterisico.

Inflatierisico

Inflatierisico is het risico dat inflatie de waarde van de beleggingen aantast in termen van koopkracht. Het inflatierisico kan worden verkleind door meer inflatiegevoelige beleggingen in de portefeuille op te nemen. Keerzijde daarvan is dat zulke inflatiegevoelige beleggingen de kans kunnen vergroten dat het fonds niet aan haar nominale pensioenverplichtingen kan voldoen. In 2009 is het inflatierisico van het fonds nader onderzocht en op basis hiervan is toen besloten de portefeuille inflation-linked obligaties uit te breiden. Tevens wordt het inflatierisico nauwlettend gevolgd.

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. Dit risico is voor het fonds relatief beperkt, aangezien het grootste gedeelte van de beleggingsportefeuille bestaat uit in euro's genoteerde waarden. Het resterende valutarisico is voornamelijk niet afgedekt, behalve voor high yield waarbij het dollar risico voor 100% wordt afgedekt binnen de pool.

Aandelenrisico

Dit is voornamelijk het koersrisico van beleggingen in de verschillende aandelenmarkten. Door dit risico te lopen wordt op de lange termijn naar verwachting een extra rendement gehaald dat het fonds gebruikt om aan haar doelstellingen te voldoen. Dit risico wordt beheerst doordat in de uitvoering wordt gezorgd voor een goede selectie van aandelen en spreiding over regio's en sectoren. Met het risico dat uiteindelijk overblijft wordt rekening gehouden in de ALM-studie.

Tegenpartij-/kredietrisico

Het risico dat de tegenpartij niet (meer) aan zijn verplichtingen kan voldoen, bijvoorbeeld door liquiditeits- of solvabiliteitsproblemen. Om dit risico te beheersen worden de tegenpartijen nauwgezet geselecteerd. Daarnaast worden transacties over meerdere aanbieders gespreid en wordt in sommige gevallen onderpand geëist.

Liquiditeitsrisico

Het risico dat een belegging niet tijdig tegen een redelijke prijs kan worden geliquideerd. Ook dit risico wordt beheerst doordat de vermogensbeheerder de beleggingsportefeuille op zo een manier opzet dat het naar verwachting aan de liquiditeitsbehoefte van het

fonds kan voldoen. Daarom is bijvoorbeeld een groot deel van de portefeuille belegd in effecten die worden verhandeld op openbare, gereguleerde markten. Ook zijn eisen gesteld aan de minimale marktkapitalisatie van effecten.

Operationele risico's

Het fonds beheerst operationele risico's zoveel mogelijk door eisen te stellen aan haar dienstverleners. Daarbij kan worden gedacht aan regels voor procuratie, functiescheiding, 'chinese walls', enzovoort.

3.10 Kosten uitvoering vermogensbeheer

In april 2011 bracht de Autoriteit Financiële Markten (AFM) het rapport "Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht" uit. Hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die pensioenfondsen maken. In deze rapportage is onder andere aandacht voor kosten op het gebied van vermogensbeheer.

De Pensioenfederatie heeft dit concreet gemaakt in november 2011 in de vorm van 'aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten'. In dit jaarverslag over 2012 zijn deze aanbevelingen gevolgd. Vanaf 2012 worden de gemaakte kosten, zoals hieronder opgenomen ook aan de toezichthouder (DNB) gerapporteerd.

De kosten van fiduciair management en vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de volgende kosten componenten:

Bedragen x € 1

Kosten per beleggingscategorie	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactie-kosten	Totaal
Aandelen	59.812	0	39.611	99.423
Vastrentende waarden	49.472		53.613	103.085
Commodities	14.310			14.310
Overige beleggingen	259		409	668
Totale kosten excl kosten overlay	123.853	0	93.633	217.486
Kosten overlay	20.994		151.678	172.672
totale kosten incl kosten overlay	144.847	0	245.311	390.158
Overige vermogensbeheerkosten				
Kosten vermogensbeheer en bestuursbureau	192.525			192.525
Kosten fiduciair beheer	86.881			86.881
Bewaarloon	1.902			1902
Overige kosten	869			869
Totale overige vermogensbeheerkosten	282.177			282.177
Totale kosten vermogensbeheer				672.335

De kosten van bewaarloon betreffen de kosten van het in bewaargeving van effecten bij de custodian en de kosten voor het aanhouden van bankrekeningen.

Overige kosten zijn de kosten die zijn gemaakt voor het verantwoord beleggen beleid. Hieronder valt corporate governance, screening en uitsluiting van posities op basis van dit beleid.

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden niet separaat kosten in rekening worden gebracht, maar deze uiten zich in het verschil tussen de bied- en laat-spread. Daarnaast is het bij participatie in beleggingsfondsen niet exact te bepalen welke kosten er zijn gemaakt, daarvoor is er een schatting gemaakt van de 'turn-over' in de portefeuille en op basis van gemiddelde transactiekosten in de markt zijn de kosten bij benadering bepaald.

De totale kosten over 2012 bedragen € 672.335. Uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn de kosten 0,467%. Hiervan zijn de geschatte transactiekosten 0,20% van het gemiddeld belegd vermogen.

De kosten in voorgaande tabel omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de jaarrekening ook een uitsplitsing 'onzichtbare kosten' voor beheer van onderliggende beleggingsfondsen, waarvan kosten zijn verwerkt in het beleggingsrendement en de schatting van kosten van de individuele transacties. In de jaarrekening worden alleen (directe) kosten getoond die het fonds op factuurbasis betaalt aan de tegenpartijen, waardoor deze cijfers niet aansluiten. Het doel van deze tabel is om extra inzicht te verschaffen in lijn met het rapport van de AFM ("Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht") en de "Aanbevelingen over het afleggen van verantwoording over de kosten" van de Pensioenfederatie

4 Uitvoering van de pensioenregeling

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste kenmerken van de pensioenregeling van het fonds. Daarnaast komen de wijzigingen in statuten en reglementen die in 2012 zijn doorgevoerd aan de orde.

4.2 De pensioenregeling

Pensioensysteem

Het pensioensysteem is een uitkeringsovereenkomst op basis van middelloon.

Toetredingsleeftijd

Een werknemer die in dienst is bij een werkgever die is aangesloten bij het pensioenfonds, neemt verplicht deel aan de pensioenregeling. De deelname gaat in op de eerste dag van de maand waarin de werknemer 21 jaar wordt.

Pensioenleeftijd

De pensioenleeftijd is 65 jaar.

Pensioengrondslag

De pensioengrondslag is het pensioengevend loon verminderd met de franchise.

Maximaal pensioengevend salaris

Het pensioengevend jaarloon is aan een maximum verbonden, dat jaarlijks door het bestuur wordt vastgesteld. Voor 2012 is dit bedrag vastgesteld op € 45.100.

Opbouwpercentage ouderdomspensioen

Elk jaar wordt 1,65% van de pensioengrondslag opgebouwd aan ouderdomspensioen.

Opbouwpercentage partnerpensioen

Het partnerpensioen bedraagt 70% van het te behalen ouderdomspensioen.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 14% van het te behalen ouderdomspensioen en wordt uitgekeerd tot het kind 18 jaar wordt of tot 27 jaar voor studerende of arbeidsongeschikte kinderen. Als beide ouders zijn overleden, wordt het wezenpensioen verdubbeld.

Premie

De premie bedraagt in 2012 17,2% van de pensioengrondslag.

Premievrijstelling

Als een deelnemer een WIA- of WAO-uitkering ontvangt, voorziet het reglement in een premievrije opbouw naar rato van de mate van arbeidsongeschiktheid. Voor de voortzetting van de pensioenopbouw is over dit inkomensgedeelte geen bijdrage verschuldigd.

4.3 De aanvullende pensioenregeling

In 2010 is de aanvullende pensioenregeling in werking getreden. De aanvullende pensioenregeling heeft dezelfde kenmerken als de basispensioenregeling, met uitzondering van de pensioengrondslag:

Aanvullende pensioengrondslag

Het vaste jaarsalaris voor zover dit meer bedraagt dan het maximaal pensioengevend salaris met een maximum van twee keer het maximaal pensioengevend salaris.

4.4 Wijzigingen statuten en reglementen

Wijzigingen pensioenreglement per 1 januari 2012

Het pensioenreglement is per 1 januari 2012 als volgt gewijzigd:

- De premie is aangepast naar 17,2% van de pensioengrondslag;
- De franchise is aangepast naar € 15.400;
- Het maximum pensioengevend loon is aangepast naar € 45.100;
- De maatstaf voor toeslagverlening is vanaf 1 januari 2012 het CBS-consumentenprijsindexcijfer (CPI), alle huishoudens afgeleid, van december tot december in een voorgaand boekjaar. Het besluit wordt genomen in juni op basis van de dekkingsgraad uit de jaarrekening van het voorgaande boekjaar.

Wijzigingen pensioenreglement per 1 januari 2013

Het pensioenreglement is per 1 januari 2013 als volgt gewijzigd:

- De flexibiliserings- en afkoopfactoren zijn aangepast.

4.5 Slotopmerkingen

In de, op de volgende pagina's, opgenomen jaarrekening staan de financiële gegevens over het boekjaar 2012 vermeld. Tot slot bedanken wij iedereen die in het verslagjaar heeft bijgedragen aan het goed functioneren van de stichting.

De Meern, 20 juni 2013

F. Radstake
Voorzitter

H.W.T. de Vaan
Vicevoorzitter

5. Visitatiecommissie

5.1 Taakopdracht en wettelijk kader

De visitatie is opgezet zoals in de Pensioenwet en de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur is beschreven. Doel van de visitatie is het beoordelen van de beleids- en bestuursprocedures en -processen en de checks en balances binnen het fonds, het beoordelen van de manier waarop het fonds wordt aangestuurd en het beoordelen van de manier waarop het bestuur omgaat met de risico's op de korte en langere termijn.

De visitatie is een vervolg op de visitatie 2009, heeft een breed karakter en bestrijkt alle relevante beleidsgebieden. Daarmee is sprake van een volledige visitatie. Het visitatierapport is gebaseerd op analyse van geleverde documentatie en op gesprekken met het bestuur, het verantwoordingsorgaan/ de deelnemersraad en de fondsmanager van het pensioenfonds. De waarnemingsperiode is maart 2010 tot en met september 2012. De uitkomsten zijn besproken met het bestuur.

Hierna volgen ons samenvattend oordeel en onze samenvattende bevindingen en aanbevelingen. Het volledige rapport is beschikbaar bij het bestuur.

5.2 Samenvattend oordeel

Op basis van de uitgevoerde visitatie zijn wij van oordeel dat de beleids- en bestuursprocedures en de checks en balances voldoende¹ zijn ontwikkeld, dat het fonds adequaat wordt aangestuurd en dat het bestuur verantwoord omgaat met de risico's op zowel korte als langere termijn.

5.3 Samenvattende bevindingen en aanbevelingen uit het visitatierapport

Goed pensioenfondsbestuur

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche (Reiswerk Pensioenen) heeft een goed functionerend bestuur. De bestuurlijke inrichting is gaandeweg ontstaan. Het al dan niet instellen van een beleggingscommissie is een terugkerend gespreksonderwerp. Het bestuur hecht eraan als collectief nauw betrokken te zijn bij het beleggingsbeleid en de uitvoering daarvan. Daarom maakt het bestuur geen gebruik van een beleggingscommissie. Vanuit een oogpunt van tegenwicht ten opzichte van de vermogensbeheerder is vanaf 1 januari 2013 een extern beleggingsadviseur aangesteld.

Wij bevelen aan periodieke evaluatie van de opzet en inrichting van het pensioenfonds in te voeren. De aanstaande invoering van het nieuwe pensioencontract en de Wet Versterking bestuur pensioenfondsen is hier een goed startmoment voor.

Inherent aan de branche is dat er sprake is van korte lijnen en het informeel regelen van zaken. Hierdoor worden beleid en bestuurlijke acties niet altijd expliciet vastgelegd en gemotiveerd en vindt opvolging vaak ad hoc plaats. Dit brengt het risico met zich mee dat besluitvorming niet transparant is, dat onderkende risico's niet tijdig worden opgevolgd of dat aansturing niet tijdig en/of nauwkeurig genoeg plaatsvindt. In de hiervoor genoemde waarnemingsperiode heeft dit bijvoorbeeld mede ertoe geleid dat het bestuur enkele malen verrast is door de effecten van het renterisico. Ook is in genoemde waarnemingsperiode meerdere malen sprake van het niet 'in één keer goed' toepassen van wet- en regelgeving en aanleveren door de uitvoerder van beleidsvoorstellen. Daarom dient er meer aandacht te worden besteed aan expliciete toetsing van beleidsvorming op strategische doelen, het risicobeheersingsframework en evenwichtige belangenafweging en aan vastlegging van de betrokkenheid van pensioenuitvoerder bij beleidsvoorbereiding.

¹ De visitatiecommissie hanteert twee kwalificaties: onvoldoende en voldoende.

Wij bevelen aan besluitvorming, totstandkoming en voortgangsbewaking van bestuurlijke acties en aansturing van het fonds strakker uit te voeren en nader vast te leggen. Hierbij is ook aandacht te besteden aan consistentie tussen de fondsdocumenten. Uit een oogpunt van onafhankelijkheid en tegenwicht bevelen wij aan dat het bestuur nadrukkelijker betrokken is bij de beleidsvoorbereiding door de pensioenuitvoerder en daarbij voor een bewustere aansturing zorgt. Ter ondersteuning van de aansturing kan een beleidsjaarplan worden ingevoerd. Een complete en actuele jaaragenda helpt op meer gestructureerde wijze strategische onderwerpen aan te pakken, met aandacht voor organisatorische, financiële en juridische implicaties.

Heb bestuur hanteert een generiek bestuursprofiel. Het streeft ernaar voor alle bestuursleden deskundigheidsniveau 2 te realiseren. Wij bevelen aan om een procedure in te voeren die waarborgt dat bij bestuursvacatures duidelijk vastligt welk specifieke profiel wordt gezocht voor aanvulling/aanpassing van het bestuur. Daarnaast bevelen wij aan de verbeterpunten voor individuele bestuursleden naar individuele opleidingsplannen te vertalen. Dit is inmiddels ook gepland door het bestuur. Het bestuur hanteert geen expliciet beleid voor zelfevaluatie. Wel heeft het bestuur regelmatig aandacht voor evaluatie. De laatste complete zelfevaluatie dateert van 2010. Wij bevelen aan een procedure voor zelfevaluatie in te voeren en zelfevaluatie tenminste een keer per twee jaar uit te voeren onder begeleiding van een externe partij.

Er is – met uitzondering van twee leden van de werkgeversvertegenwoordiging – sprake van een personele unie tussen de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan. Het bestuur vindt een goede relatie met de deelnemersraad/ verantwoordingsorgaan belangrijk.

Zowel bestuur als de deelnemersraad/ verantwoordingsorgaan hebben het gevoel dat alle onderwerpen bespreekbaar zijn. Het bestuur ervaart de tegenkracht die de deelnemersraad/ verantwoordingsorgaan geeft als goed en waardeert dit.

Wij bevelen aan de verantwoordingsrol verder uit te werken. Het verhogen van de vergaderfrequentie kan hieraan bijdragen. Wij bevelen aan om in het verslag van het verantwoordingsorgaan de wettelijke verantwoordingsstaak explicieter tot uitdrukking te laten brengen.

Organisatie, uitvoering en uitbesteding

Onlangs zijn de contracten voor de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer verlengd na bestuurlijke afweging van verschillende alternatieven. De huidige uitvoerder en vermogensbeheerder hebben uiteindelijk een fundamenteel beter aanbod gedaan. De afweging is niet vastgelegd. Vanuit een oogpunt van afleggen van verantwoording bevelen wij aan afwegingen bij contractverlenging goed vast te leggen.

In het jaarverslag is veel aandacht voor verantwoording van de kosten conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Financiële opzet en pensioenbeleid

De financiële positie van het fonds is in augustus 2012 sterk verbeterd door invoering van de UFR-rekenrente, omdat het fonds een relatief jong deelnemersbestand heeft. Daarvoor verkeerde het fonds wisselend in een situatie van dekkings- respectievelijk reservetekort.

Het bestuur kenmerkt de relatie met CAO-partijen als goed en interactief. Nadat het onderzoek naar samenwerking tussen de 'winkelstraat'-pensioenfonds niet gelukt is, voeren de CAO-partijen nu een bredere analyse van toekomstmogelijkheden uit. Daarnaast onderzoeken CAO-partijen de risicohouding van deelnemers en gepensioneerden. Het doel is om uitgangspunten te formuleren die gebruikt kunnen worden voor een ALM-studie, het nieuwe pensioencontract en de invulling van het beleggingsbeleid.

Het bestuur is zich bewust van de opdrachtaanvaarding zoals die aan de orde is bij nieuwe of gewijzigde regelingen. Tot nu toe heeft geen expliciete opdrachtaanvaarding plaatsgevonden. Wij bevelen aan om wijzigingen vooraf expliciet te toetsen op uitvoerbaarheid.

Beleggingsbeleid en uitvoering

Het bestuur stelt het beleggingsbeleid vast en legt dit samen met de beleggingsovertuigingen vast in de Verklaring beleggingsbeginselen (beleggingsplan). De beleggingsrapportages bevatten naast analyses van posities en rendement onder meer ook rapportage over het integrale balansrisico.

Het fonds heeft een actieve beleggingstijl met het doel outperformance te realiseren en streeft naar een renteafdekking van 100% van de verplichtingen. De afgelopen jaren is sprake van een grillig verloop van feitelijke renteafdekking, ondanks een beleid van 100% afdekking. Hoewel dit verklaarbaar is aan de hand van het fonds waarmee de renteafdekking is gerealiseerd, constateren wij dat het bestuur te weinig grip heeft gehad op de renteafdekking en dit zich laat heeft gerealiseerd. Inmiddels is de monitoring verbeterd, onder meer via een betere rapportage en monitoring, betere ex-ante impact-analyses en betere gevoeligheidsanalyses. Wij bevelen aan de grip op renteafdekking verder te verbeteren door gedegen analyses.

Wij bevelen aan het risicoprofiel, de risicohouding en de beleggingsovertuigingen te evalueren, zo nodig bij te stellen en te onderbouwen en vast te leggen. Voorts dient de procedure van bestuurlijke afwegingen over het beleggingsbeleid geëvalueerd te worden.

Bij besluitvorming over uitvoering van het beleggingsbeleid is onvoldoende duidelijk op basis van welke criteria en uitgangspunten bestuursbesluiten zijn genomen. Het is aan te bevelen spoedig een gedegen evaluatie uit te voeren op vertaling van het strategisch beleggingsbeleid naar mandaten. Hierbij dient het bestuur via heldere criteria te toetsen welke beleggingsproducten aanvaardbaar en gewenst zijn.

Communicatie- en informatiebeleid

Het bestuur hecht veel waarde aan goede communicatie met deelnemers en gepensioneerden. In 2011 is het beleid geëvalueerd en zijn nieuwe beleidsdoelen geformuleerd. Uitgangspunt van het communicatiebeleid is wederzijdse verantwoordelijkheid, de betrouwbaarheid en degelijkheid en de zorgvuldige afweging van beleidskeuzes over te brengen. Het fonds richt zich primair op doelgroep 'jong en vrouw', op digitaal informeren en naamsbekendheid. Dit vinden wij passend bij de achterban van het pensioenfonds.

Het fonds biedt alle doelgroepen uitgebreide informatie over life-events en actualiteiten en via de website ondersteuning bij het maken van keuzes. Vanaf januari 2012 functioneert een paritair samengestelde communicatiecommissie die uitvoering van het communicatiejaarplan bewaakt en de communicatie-uitingen van het pensioenfonds uitwerkt. Wij bevelen aan om de effectiviteit van de communicatie periodiek te toetsen met aandacht voor de specifieke aspecten van de pensioenregeling.

Controle en toezicht

In de beoordeelde periode zijn er geen bijzondere discussies met externe toezichthouders, certificerend actuaris en controlerend accountant.

Wel blijkt dat externe toezichthouders regelmatig opmerkingen hebben dat niet volledig volgens regelgeving en eigen doorgevoerde aanpassingen in beleid wordt gehandeld. Dit is door het bestuur telkens opgevolgd. Daarnaast heeft de certificerend actuaris soortgelijke opmerkingen, ook over consistentie in formuleringen van beleid in fondsdocumenten. Het bestuur heeft recent besloten dat voortaan de fondsdocumenten zo beheerd worden dat consistentie is gewaarborgd. Het beheer wordt bewaakt door het voorzittersoverleg, de pensioenjurist en de actuaris.

Risicobeheersing

Het risicomanagement is in ontwikkeling en nog niet volledig ingebed in de organisatie. Het bestuur heeft geconcludeerd dat risicoanalyse nog niet als krachtig middel wordt gebruikt om de risico's te beheersen. Monitoring van gebeurt tot nu toe meer informeel en niet zozeer aan de hand van de voorgelegde risicorapportages. Het bestuur heeft recent afspraken gemaakt over het continu monitoren van risico's en jaarlijkse herijking van het risicoframework.

Het fonds heeft geen risicomanager of één bestuurslid die verantwoordelijkheid neemt voor risicomanagement. Het voorzittersoverleg heeft in de praktijk een aansturende, voorbereidende en bewakende rol. Wij bevelen aan vanuit het bestuur een

portefuillehouder risicomanagement aan te stellen, het integraal risicomanagement voortvarend verder uit te werken met extra aandacht voor niet financiële risico's en een zelfstandige toets door het bestuur op ISAE 3402-rapportages in te voeren.

VisitatieOpMaat, 8 mei 2013

Drs. J. Groenewoud
H.J.P. Strang RA
D. Wenting AAG RBA

5.4 Reactie bestuur

De visitatiecommissie van Reiswerk pensioenen heeft in het verslagjaar – overlopend in 2013 – op verzoek van het bestuur in het kader van intern toezicht een uitgebreide beoordeling uitgevoerd naar de wijze waarop het pensioenfonds wordt aangestuurd en de daarbij gebruikte procedures en processen. Daarnaast is uitgebreid gekeken naar de wijze waarop het bestuur omgaat met risico's op de korte en lange termijn. Het eerste onderdeel wordt beoordeeld als voldoende, het tweede als verantwoord.

De visitatiecommissie heeft het bestuur een uitgebreide set aanbevelingen gedaan hoe het functioneren van het pensioenfonds verder te verbeteren. Het bestuur heeft deze aanbevelingen intensief besproken met de visitatiecommissie tijdens een speciaal daarvoor belegde gezamenlijke sessie op 6 juni 2013 en heeft deze met instemming omarmd. Ondanks dat het bestuur van mening is dat sinds het einde van de door de visitatiecommissie beoordeelde periode (najaar 2012) er al een aantal belangwekkende stappen zijn gezet om te komen tot een verdere verbetering van het functioneren van het pensioenfonds, herkent het bestuur de noodzaak om te werken aan een verdere professionalisering van zowel de interne bestuursstructuren als van de verschillende uitbestedingsrelaties. Het bestuur ziet dat dan ook als de belangrijkste overkoepelende aanbeveling van de visitatiecommissie en heeft het rapport van de commissie inmiddels geagendeerd voor de bestuursagenda.

6. Verantwoordingsorgaan

6.1 Oordeel 2012

6.1.1 Algemeen

Het verantwoordingsorgaan van Reiswerk Pensioenen functioneert sinds 1 januari 2008. Bij de oprichting is een reglement vastgesteld op basis van de uitgangspunten van Pension Fund Governance (PFG). Hierin zijn de frequentie van het overleg met het bestuur, de te behandelen onderwerpen met betrekking tot het beleid en de verantwoording van het orgaan vastgesteld. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Tevens legt het bestuur verantwoording af over de naleving van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur zoals vastgesteld door de Stichting van de Arbeid op 16 december 2005. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst.

Naast de beoordeling van het gevoerde beleid heeft het verantwoordingsorgaan het recht advies uit te brengen over:

- Het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- De vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht;
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- Waarborgen voor interne beheersing.

Het Verantwoordingsorgaan heeft in het kader van haar taakuitoefening kennis genomen van het jaarverslag en de jaarrekening van 2012. Het Verantwoordingsorgaan heeft advies uitgebracht over het jaarverslag.

6.1.2 Bevindingen

Het verantwoordingsorgaan heeft een aantal aandachtspunten geformuleerd:

- In het jaarverslag over 2011 heeft het verantwoordingsorgaan aangedrongen op een professionele aanpak van het bestuur met betrekking tot toekomstverkenning en gesprekken over samenwerking/fusie. CAO partijen in de Reisbranche hebben in 2012 aan Towers Watson de opdracht gegeven om te starten met het onderzoek naar een toekomst bestendige pensioenregeling voor de Reisbranche. Aan het bestuur is gevraagd om twee bestuursleden te laten deelnemen in de werkgroep die daartoe is geformeerd. Het verantwoordingsorgaan is positief over de wijze waarop in 2012 met deze aanbeveling is gestart.
- In 2012 heeft het bestuur van het fonds op een correcte en succesvolle wijze de onderhandelingen met betrekking tot de contracten van Pensioenbeheer en Vermogensbeheer opgestart en afgerond. Het bestuur heeft hiertoe verschillende partijen in de markt benaderd, het bestuur werd daarbij ondersteund door een onafhankelijke adviseur. Uiteindelijk bleek Syntrus Achmea de beste propositie te hebben voor het fonds. Het verantwoordingsorgaan is erg positief over de wijze waarop het proces door het bestuur is doorlopen en het uiteindelijke onderhandelingsresultaat.
- DNB heeft in 2012 het fonds gevraagd om intern opvolging te geven aan de uitkomsten van het Quinto-P onderzoek dat de toezichthouder bij een aantal andere fondsen uitvoerde. Dit onderzoek richt zich op de kwaliteit van de basisadministratie van het fonds, met andere woorden krijgt de deelnemer datgene waar hij recht op heeft. Het

verantwoordingsorgaan juicht dit onderzoek toe en verzoekt het bestuur om in 2013 een start te maken met het onderzoek.

- De visitatiecommissie is in 2012 gestart met haar visitatie bij het fonds. Het rapport met bijbehorende bevindingen en aanbevelingen is in juni 2013 met het bestuur besproken. Het verantwoordingsorgaan hecht veel waarde aan de opvolging van deze bevindingen en aanbevelingen, en verzoekt het bestuur hier structureel opvolging aan te geven.

6.1.3 Oordeel

Het verantwoordingsorgaan verleent, onder vermelding van de opmerkingen in paragraaf 6.1.2, goedkeuring over het gevoerde beleid van het bestuur van Reiswerk Pensioenen over het verslagjaar 2012.

De Meern, 27 mei 2013
Stichting Bedrijfstakpensioenfondsen voor de Reisbranche,
Verantwoordingsorgaan

F.J.P. Oostdam

Voorzitter

6.2 Reactie bestuur

Het bestuur heeft goede nota genomen van de bevindingen van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan voor zijn adviezen.

7. Deelnemersraad

7.1 Verslag

De deelnemersraad kwam in 2012 vier keer bijeen. Bij alle vergaderingen van de deelnemersraad waren de voorzitters van het bestuur van Reiswerk Pensioenen aanwezig. De deelnemersraad heeft hierbij gebruik gemaakt van haar recht tot advisering en van het recht om van gedachten te wisselen met het bestuur over zaken die nu en in de toekomst van belang zijn voor deelnemers, oud deelnemers en gepensioneerden. De deelnemersraad is door het bestuur van Reiswerk Pensioenen goed op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen het pensioenfonds. De deelnemersraad heeft in 2012 onder andere de volgende onderwerpen met het bestuur besproken:

- Aanpassingen in het uitvoeringsreglement;
- Het inrichten van een communicatiecommissie;
- Aanpassingen in de ABTN;
- Aanpassingen in het pensioenreglement;
- De overgang op nieuwe prognosetafels;
- Aanpassingen van de statuten;
- De afkoopgrens voor het afkopen van kleine pensioenen;
- De aanpassing van de flexibiliserings- en afkoopfactoren per 1 januari 2013;
- De aanpassing van het toeslagbeleid;
- De hoogte van de franchise en andere parameters per 1 januari 2013;
- Het onderzoek dat Cao-partijen doen naar een toekomstbestendige pensioenregeling.

In 2012 zijn Cao-partijen een onderzoek gestart naar de toekomstbestendigheid van de pensioenregeling. In dit kader heeft er in oktober 2012 een gesprek plaatsgevonden met de leden van de deelnemersraad van het pensioenfonds. De deelnemersraad heeft in dit gesprek haar visie en wensen ten aanzien van de pensioenregeling kenbaar gemaakt. De deelnemersraad volgt de ontwikkelingen met betrekking tot dit onderwerp met veel interesse.

Diverse leden van de deelnemersraad hebben in 2012 deelgenomen aan de bijeenkomsten van het Platform Deelnemersraden.

In 2012 zijn de heren Sibma en Van der Made benoemd tot lid van de deelnemersraad waarmee alle vacatures in de deelnemersraad zijn ingevuld.

In 2012 hebben de leden van de deelnemersraad gezamenlijk een tweedaagse opleiding gevolgd.

De deelnemersraad bedankt het bestuur voor de constructieve en transparante manier van samenwerking. De deelnemersraad waardeert het dat één van de leden van de deelnemersraad als toehoorder aanwezig mocht zijn bij de vergaderingen van de jaarwerkcommissie. Dit heeft voor de deelnemersraad geleid tot een efficiëntie bij de beooreling van het jaarverslag.

De Meern, 27 mei 2013

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche,
Deelnemersraad

C. Boneschansker – de Groot

Voorzitter

8. Jaarrekening

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche de jaarrekening. In de eerste paragrafen vindt u de jaarrekening. In de laatste paragrafen volgen de verklaringen van de certificerend actuaire en accountant van het fonds.

De in dit hoofdstuk vermelde bedragen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

8.1 Balans per 31 december

(na voorgestelde bestemming saldo baten en lasten)

(x € 1.000)	Toelichting *)	2012 EUR	2011 EUR
Activa			
Aandelen		47.481	27.127
Vastrentende waarden		107.030	75.384
Derivaten		47.308	54.169
Overige beleggingen		6.905	4.222
Beleggingen voor risico fonds	7.5.1	208.724	160.902
Vorderingen en overlopende activa	7.5.2	1.187	650
Overige activa	7.5.3	2.402	459
		212.313	162.011
 Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	7.5.4	34.613	13.701
Achtergestelde leningen	7.5.5	-	2.032
Technische voorziening voor risico fonds		144.537	130.748
Technische voorzieningen	7.5.6	144.537	130.748
Overige schulden en overlopende passiva	7.5.7	33.163	15.530
		212.313	162.011
 *) De nummering verwijst naar de toelichting			
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)		%	%
		123,9	110,8

8.2 Staat van baten en lasten

(x € 1.000)	Toelichting	2012 EUR	2011 EUR
Baten			
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)	7.6.1	12.981	11.176
Beleggingsresultaten risico fonds	7.6.2	23.665	28.291
Overige baten	7.6.3	31	45
		36.677	39.512
Lasten			
Pensioenuitkeringen	7.6.4	531	469
Pensioenuitvoeringskosten	7.6.5	1.108	1.185
Mutatie technische voorzieningen:			
· Pensioenopbouw	7.6.6	11.755	9.972
· Indexering en overige toeslagen	7.6.7	259	203
· Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	7.6.9	217	181
· Rentetoevoeging	7.6.8	2.103	1.311
· Onttrekking voor pensioenuitkeringen	7.6.9	-531	-480
· Wijziging marktrente	7.6.10	-369	23.338
· Wijziging overige actuariële uitgangspunten	7.6.11	795	83
· Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	7.6.12	-269	-333
· Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	7.6.13	-171	-484
		13.789	33.791
Saldo overdrachten van rechten	7.6.12	233	336
Overige lasten	7.6.14	104	127
		15.765	35.908
Saldo van baten en lasten		20.912	3.604

Samenvatting van de actuariële analyse

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Premieresultaat	-99	-162
Interestresultaat	21.931	3.642
Overig resultaat	-920	124
Saldo van baten en lasten	20.912	3.604

Bestemming van het saldo van baten en lasten

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Beleggingsreserve	3.682	3.607
Beleidsreserve	17.230	-43
Egalisatiereserve	-	40
Saldo van baten en lasten	20.912	3.604

8.3 Kasstroomoverzicht

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	12.392	11.038
Ontvangen waardeoverdrachten	196	317
Betaalde pensioenuitkeringen	-537	-475
Betaalde waardeoverdrachten	-565	-581
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.303	-1.323
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	10.183	8.976
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	128.386	73.059
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	184	149
Aankopen beleggingen	-136.591	-82.249
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-310	-262
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-8.331	-9.303
Mutatie liquide middelen	1.852	-327
Stand liquide middelen per 1 januari	554	881
Stand liquide middelen per 31 december *)	2.406	554

*) De liquide middelen zijn als volgt opgebouwd:

- deel opgenomen onder de Beleggingen voor risico fonds	4	95
- overige liquide middelen (opgenomen onder de Overige activa)	2.402	459
	2.406	554

8.4 Algemene toelichting

8.4.1 Inleiding

Het doel van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Reiswerk Pensioenen geeft invulling aan de uitvoering van de in de branche verplicht gestelde pensioenregeling.

8.4.2 Overeenstemmingsverklaring

De Jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 6 juni 2013 de jaarrekening opgemaakt.

8.4.3 Schattingswijzigingen

Voorziening pensioenverplichting voor risico fonds

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

Vanaf boekjaar 2012 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel 2012-2062 van het Actuarieel Genootschap (AG). De AG-Prognosetafel 2012-2062 houdt rekening met de voorzienbare trend in overlevingskansen van de gehele Nederlandse bevolking. De algemene sterftetekansen die volgen uit de tafel worden voor het fonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte. De ervaringssterftecijfers zijn gebaseerd op de in de periode van 2002 tot en met 2011 waargenomen overlijdensgevallen in de retailsector. De overgang naar de nieuwe prognosetafel zorgt voor een stijging van de technische voorziening met 1,05% per 31 december 2012. De toepassing van de nieuwe ervaringssterfte heeft een tegengesteld effect en leidt tot een daling van de technische voorziening met 0,5%. Het totale effect van de twee aanpassingen is 0,55% (€ 795) verhoging van de technische voorziening.

Waardering van de derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, zijnde de marktwaarde van het contract. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beurskoers per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op beschikbare marktinformatie als input voor gehanteerde waarderingsmodellen.

Creditposities in derivaten worden separaat verantwoord onder de overige schulden.

Het contant maken van de swaps in de portefeuille van het fonds geschiedde ultimo 2011 tegen de Euribor-curve. Het fonds maakt voor deze renteswaps gebruik van collateral in de vorm van hoogwaardige staatsobligaties. De Euribor-curve houdt onvoldoende rekening met het lagere kredietrisico in verband met het ontvangen van collateral. Als gevolg hiervan is ultimo 2012 de EONIA-rente gebruikt. Deze rente heeft geen opslag en houdt derhalve rekening met het lagere kredietrisico. De impact van deze schattingswijze is € 680 hogere waardering per ultimo 2012.

Ultimate Forward Rate

De DNB heeft voor pensioenfondsen een nieuwe rentetermijnstructuur per ultimo september 2012 gepubliceerd waarbij voor het eerst gebruik wordt gemaakt van een zogenoemde Ultimate Forward Rate (UFR). De invoering van deze UFR maakt de grondslag

waarmee de pensioenfondsen hun verplichtingen in de toekomst berekenen minder gevoelig voor marktschommelingen. Het hanteren van de UFR houdt in dat voor ver in de toekomst liggende verplichtingen (20 jaar tot 60 jaar) een aangepaste rentecurve (ultimo 2012 hogere rente) wordt gehanteerd. Voor verplichtingen korter dan 20 jaar geldt de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde. Ultimo 2012 levert de toepassing van de UFR een positief effect op de dekkingsgraad van circa 11,7%.

8.4.4 Algemene grondslagen

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31 december 2012	gemiddeld 2012	31 december 2011	gemiddeld 2011
	EUR	EUR	EUR	EUR
CAD	1,313	1,317	1,322	1,327
CHF	1,207	1,210	1,214	1,232
DKK	7,461	7,447	7,432	7,442
GBP	0,811	0,823	0,835	0,846
NOK	7,337	7,542	7,747	7,773
SEK	8,577	8,738	8,899	8,959
USD	1,318	1,308	1,298	1,320

8.4.5 Specifieke grondslagen

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering).

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de beursnotering per balansdatum.

De reële waarde van niet beursgenoteerde participaties is bepaald op basis van de laatst bekende intrinsieke waarde. Dit is het aandeel in het zichtbare eigen vermogen.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet beursgenoteerde vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde. Deze waarde wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen (rente, aflossingen en verwachte boeterente bij vervroegde aflossingen) contant te maken op basis van geldende marktrente, waarin opgenomen een opslag voor debiteurenrisico en liquiditeitsrisico.

Deposito's en vorderingen op banken worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, zijnde de marktwaarde van het contract. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beurskoers per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op beschikbare marktinformatie als input voor gehanteerde waarderingmodellen.

Creditposities in derivaten worden separaat verantwoord onder de overige schulden.

Overige beleggingen

Beleggingen in commodities zijn veelal niet-beursgenoteerde derivatencontracten. Voor niet beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op beschikbare marktinformatie als input voor de gehanteerde waarderingmodellen.

Geldmarktbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de contante waarde van de toekomstige kasstromen (rente en aflossing). Posities in rekening courantsaldi worden tegen verkrijgingsprijs gewaardeerd.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Achtergestelde leningen

De achtergestelde lening wordt opgenomen tegen de geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, rekening houdend met de rentestand op het moment van afsluiten van de achtergestelde lening. In de staat van baten en lasten wordt de rentelast op basis van de effectieverentemethode verantwoord.

Technische voorziening

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Voor 2011 (vergelijkende cijfers) betrof dit de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde. Voor 2012 betreft dit de rentetermijnstructuur op basis van een driemaandsgemiddelde met toepassing van de Ultimate Forward Rate.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2012:

- Overlevingstafels: AG prognosetafels 2012-2062 (ultimo 2011 gold AG prognose tafels 2010 – 2060), waarbij de sterftekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijke factor die zijn gebaseerd op de ervaringssterfte van de retailsector.
- Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen wordt een partnerfrequentie gehanteerd volgens de sterftetafel GBM/V 1985-1990, met uitzondering van de leeftijden 60 tot en met 65. Voor deze leeftijden wordt 100,0% gehanteerd. Vanaf 65 jaar neemt de partnerfrequentie af met de veronderstelde sterfte van de partner.
- Voor partnerpensioenen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

- De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioenen zijn gesteld op 5,0% van de lasten van het nog niet ingegaan partnerpensioenen tot 65 jaar; bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioenen wordt verondersteld dat het pensioen wordt uitgekeerd tot 18 jaar, waarbij geen rekening wordt gehouden met sterfttekansen.
- Kostenopslag ter grootte van 2% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.
- Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers en ingegaan AOP is uitgegaan van een revalidatiekans van 0,0%.
- Een voorziening voor het risico van premievrijstelling van zieke deelnemers die in de WIA terecht kunnen komen, wordt berekend door de invaliditeitsopslag uit de premie van de afgelopen twee jaar te nemen.
- Niet opgevraagd pensioen: Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert wordt de reservering 5 jaar volledig in stand gehouden en vervolgens in 10 jaar lineair afgeschreven tot nihil.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

8.4.6 Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen, alsmede premies van de Stichting Voortzetting Pensioenverzekering (FVP). Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De premiebaten in het boekjaar zijn gebaseerd op de voorlopige loonsomopgaven van de werkgevers, tenzij de definitieve loonsomopgaven al zijn verwerkt in dat boekjaar.

Beleggingsresultaten risico fonds

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingskosten.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuroopbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging technische voorziening

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking uit technische voorziening voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Mutatie technische voorziening voor pensioenuitvoeringskosten

Jaarlijks wordt 2,0% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,0% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten). Deze mutaties in de excassokosten betreffen de kostenopslag in de technische voorziening en dus niet de daadwerkelijke uitvoeringskosten in de staat van baten en lasten. In het actuariële resultaat op kosten worden deze beide componenten meegenomen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

8.4.7 Grondslagen kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

8.5 Toelichting op de Balans

8.5.1 Beleggingen voor risico fonds

Overzicht totale waarde per beleggingscategorie

Ultimo 2012					
<i>(x € 1.000)</i>	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Belegde waarden in betreffende beleggingscategorie	47.481	106.920	16.488	6.901	177.790
Beleggingsdebiteuren	-	110	-	-	110
Liquide middelen	-	-	-	4	4
	47.481	107.030	16.488	6.905	177.904
Negatieve derivaten verantwoord aan passiefzijde	-	-	30.820	-	30.820
Stand per 31 december 2012	47.481	107.030	47.308	6.905	208.724
Ultimo 2011					
<i>(x € 1.000)</i>	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Belegde waarden in betreffende beleggingscategorie	27.127	75.305	39.227	4.167	145.826
Beleggingsdebiteuren	-	79	-	-	79
Liquide middelen	-	-	40	55	95
	27.127	75.384	39.267	4.222	146.000
Negatieve derivaten verantwoord aan passiefzijde	-	-	14.902	-	14.902
Stand per 31 december 2011	27.127	75.384	54.169	4.222	160.902

Verloopoverzicht van belegde waarden per beleggingscategorie

Ultimo 2012

(x € 1.000)	Aandelen EUR	Vastrentende waarden (1) EUR	Derivaten EUR	Overige beleggingen EUR	Totaal EUR
Stand per 1 januari 2012	27.127	75.305	54.129	4.167	160.728
Aankopen verstrekkingen	15.300	98.738	4.907	17.643	136.588
Verkopen aflossingen	-	-109.023	-4.617	-14.762	-128.402
Overige mutaties	-	22.739	-22.739	-	-
Gerealiseerde herwaardering	-	29.173	-290	188	29.071
Ongerealiseerde herwaardering	5.054	-10.012	-	-335	-5.293
	47.481	106.920	31.390	6.901	192.692
Mutaties derivaten Passiva	-	-	15.918	-	15.918
Stand per 31 december 2012	47.481	106.920	47.308	6.901	208.610

- (1) De hieronder opgenomen waarden betreffen belegde gelden in derivaten welke onder de activa zijn opgenomen onder de 'beleggingen voor risico fonds', met daarop in mindering gebracht de derivaten welke onder de passiva als onderdeel van de 'overige schulden' zijn opgenomen.
Het LOF (Syntrus Achmea Liability Overlay Fund) is opgezet als vastrentende waarden product om met renteswaps het renterisico van de voorziening af te dekken.

VERLOOPOVERZICHT VAN BELEGDE WAARDE PER BELEGGINGSCATEGORIE

Ultimo 2011

(x € 1.000)	Aandelen EUR	Vastrentende waarden EUR	Derivaten EUR	Overige beleggingen EUR	Totaal EUR
Stand per 1 januari 2011	29.903	63.564	14.844	3.985	112.296
Aankopen verstrekkingen	790	66.248	2.558	12.653	82.249
Verkopen aflossingen	-960	-56.519	-3.022	-12.558	-73.059
Overige mutaties	-	-28.435	28.435	-	-
Gerealiseerde herwaardering	22	-5.752	464	-22	-5.288
Ongerealiseerde herwaardering	-2.628	36.199	-	109	33.680
	27.127	75.305	43.279	4.167	149.878
Mutaties derivaten Passiva	-	-	10.850	-	10.850
Stand per 31 december 2011	27.127	75.305	54.129	4.167	160.728

Reële waarde

Schattingen en oordelen

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de beleggingen van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

(x € 1.000)	marktnoteringen direct EUR	marktnoteringen afgeleid EUR	waardingsmodellen- en technieken EUR	totaal EUR
Actief per 31 december 2012				
Aandelen	-	47.307	174	47.481
Vastrentende waarden	16.393	88.286	2.241	106.920
Derivaten	-	-	47.308	47.308
Overige beleggingen	-	1.294	5.607	6.901
	16.393	136.887	55.330	208.610
Passief per 31 december 2012				
Derivaten			-30.820	-30.820
Actief per 31 december 2011				
Aandelen	-	27.036	91	27.127
Vastrentende waarden	7.892	31.524	35.889	75.305
Derivaten	-	-	54.129	54.129
Overige beleggingen	-	78	4.089	4.167
	7.892	58.638	94.198	160.728
Passief per 31 december 2011				
Derivaten			-14.902	-14.902

Schattingen van reële waarden zijn momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Schatting van reële waarde

- Aandelen
Van de belegde waarde in aandelen zijn de aandelenfondsen vastgesteld op basis van 'waardingsmodellen en -technieken'.
- Vastrentende waarden
Het deel van de vastrentende waarden waarvan de reële waarde op basis van schatting wordt vastgesteld, betreft hoofdzakelijk de leningen op schuldbekentenis en hypotheek. De berekeningsgrondslag staat vermeld in de algemene toelichting op de grondslagen.
Onderstaand is een overzicht opgenomen van de rentevoet welke hierbij wordt gehanteerd:

(x € 1.000)	2012 %	2011 %
Vastrentende waarden	1,5	2,2

- Derivaten

Bij de schatting van de reële waarde van derivaten wordt uitgegaan van verwachte toekomstige kasstromen. De derivaten worden vanaf boekjaar 2012 contant gemaakt tegen de EONIA rente (voorheen euribor rente).

- Overige beleggingen

Dit betreft voornamelijk indirecte beleggingen in commodities. Voor de waardering van deze beleggingen wordt uitgegaan van de waardebepaling welke is opgesteld ten behoeve van deze externe fondsbeheerders. De waardering vindt plaats op basis van reële waarde. De wijze waarop de reële waarde wordt bepaald is afhankelijk van de externe fondsbeheerder en van de aard van de belegging. De volgende variabelen spelen hierbij een rol: de aanschafwaarde voor wat betreft recente investeringen, toekomstige kasstromen, waarde van de activa, waardering van vergelijkbare objecten.

Belegde waarden in aandelen

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Aandelenbeleggingsfondsen	47.481	27.127
Stand per 31 december	47.481	27.127

Belegde waarden in vastrentende waarden

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Staatsobligaties	20.887	15.031
Bedrijfsobligaties (credits)	8.921	9.385
Leningen op schuldbekentenissen	-	28
Covered fondsen	641	938
Deposito's	42.893	30.956
Inflation linked bonds	13.208	8.163
Obligatiebeleggingsfondsen	12.094	5.742
Kortlopende vorderingen op fondsen	6.035	2.963
Overige	2.241	2.099
Stand per 31 december	106.920	75.305

Per balansdatum staat een bedrag van €18.209 (2011: €40.858) aan waarde exposures uit. Voor het risico zijn zekerheden ontvangen van €17.342 (2011: €39.665). De deposito's, obligatiebeleggingsfondsen en de kortlopende vorderingen op banken zijn beleggingen in het LOF waarmee het fonds de renterisico's afdekt.

Belegde waarden in derivaten

(x € 1.000)	2012 EUR	2011 EUR
Rentederivaten		
Positieve waarde	47.308	54.129
Negatieve waarde	30.820	14.902
Stand per 31 december	16.488	39.227

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekent inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het pensioenfonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Interest rate swaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2012:

Type contract	Contractomvang	Contractomvang gesaldeerd	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
(x € 1.000)	EUR	EUR	EUR	EUR
Interest rate swaps	917.471	160.962	47.308	-30.820
	917.471	160.962	47.308	-30.820

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2011:

Type contract	Contractomvang	Contractomvang gesaldeerd	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva
(x € 1.000)	EUR	EUR	EUR	EUR
Futures	200	n.v.t.	-	-
Interest rate swaps	523.912	72.217	54.129	-14.902
	524.112	72.217	54.129	-14.902

In de kolom 'Contractomvang' wordt de hoofdsom (de onderliggende waarde van het swapcontract) van de swaps opgenomen. En dan in dit geval het pro rata deel van het fonds in het LOF. Dit bedrag is zo hoog aangezien de absolute waarde van receiver (positief) en payer swaps (negatief) worden opgeteld. Indien je de positieve en negatieve bedragen zou salderen kom je uit op de saldi genoemd in de kolom 'Contractomvang gesaldeerd'.

Bij een receiver swap wordt met een tegenpartij (bank) afgesproken dat een vaste rentebetaling over de contractomvang wordt ontvangen en een variabele rente hierover wordt betaald door het pensioenfonds. Bij een payer swap is dit omgedraaid. Dan wordt een vaste rentebetaling betaald en een variabele rente ontvangen door het pensioenfonds.

De stijging per ultimo 2012 van zowel de contractomvang als de gesaldeerde contractomvang ten opzichte van ultimo 2011 wordt verklaard door het feit dat door de invoering van de UFR nieuwe swapcontracten afgesloten moesten worden om de rente afdekking aan te passen aan de nieuwe rentecurve.

De bovenstaande tabellen inzake derivatenposities waren in de jaarrekening 2011 opgenomen in de paragraaf 'Risicobeheer'.

Belegde waarden in overige beleggingen

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Commodities	5.605	3.660
Beleggingsfondsen	1.296	507
Stand per 31 december	6.901	4.167

Beleggingsdebiteuren

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Nog af te wikkelen transacties		
Te vorderen bedragen uit hoofde van:		
- interest	110	79
Stand per 31 december	110	79

8.5.2 Vorderingen en overlopende activa

Specificatie vorderingen en overlopende activa

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Vordering op werkgevers	132	126
Waardeoverdrachten	2	24
Nog te factureren premie	1.045	470
Overige vorderingen	8	30
Stand per 31 december	1.187	650

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Nadere specificatie 'Vorderingen op werkgevers'

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Werkgevers	250	339
Voorziening dubieuze debiteuren	-118	-213
Stand per 31 december	132	126

In 2012 is een bedrag van € 9 gedoteerd aan de voorziening (2011: onttrekking € 31). Er werd een bedrag van € 104 aan premies over voorgaande jaren als oninbaar afgeschreven (2011: € 36).

8.5.3 Overige activa

(x € 1.000)	2012	2011
	EUR	EUR
Liquide middelen	2.402	459
Stand per 31 december	2.402	459

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

8.5.4 Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en risico deelnemers en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit Financieel ToetsingsKader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek als het surplusvermogen.

Beleidsreserve

De Beleidsreserve is een sluitpost, waaraan uit het resultaat wordt toegevoegd of onttrokken nadat de Gebonden reserve en de Egalisatiereserve op het juiste niveau zijn gebracht.

Egalisatiereserve

De Egalisatiereserve wordt gevuld door de positieve resultaten op premie, daarbij worden negatieve resultaten onttrokken aan deze reserve. Het resultaat op premie wordt in dit verband vastgesteld als het verschil tussen de kostendekkende premie op marktrente en de gedempte kostendekkende premie (op basis van een rendement van 4%). Als de marktrente hoger is dan 4% leidt dit tot een positief resultaat op premie en daarmee tot een toevoeging aan de reserve en andersom. De reserve bedraagt maximaal 50% van de totale premie in een boekjaar. De kostendekkende premie is hoger dan de gedempte premie waardoor er geen sprake is van een toevoeging aan de egalisatiereserve.

Gebonden reserve

De Gebonden reserve wordt vastgesteld op de hoogte van de wettelijk vereiste reserves.

Mutatieoverzicht eigen vermogen

(x € 1.000)	Gebonden reserve EUR	Beleids reserve EUR	Egalisatie reserve EUR	Totaal EUR
Stand per 31 december 2011	13.893	-192	-	13.701
Uit bestemming saldo van baten en lasten	3.682	17.230	-	20.912
Stand per 31 december 2012	17.575	17.038	-	34.613

(x € 1.000)	Gebonden reserve EUR	Beleids reserve EUR	Egalisatie reserve EUR	Totaal EUR
Stand per 31 december 2010	10.286	-149	-40	10.097
Uit bestemming saldo van baten en lasten	3.607	-43	40	3.604
Stand per 31 december 2011	13.893	-192	-	13.701

Solvabiliteit

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	EUR	%	EUR	%
Aanwezig vermogen	179.150	123,9	144.855	110,8
Af: technische voorzieningen op FTK-waardering	144.537	100,0	130.748	100,0
Eigen vermogen	34.613	23,9	14.107	10,8
Af: vereist eigen vermogen	17.575	12,2	13.892	10,6
Vrij vermogen	17.038	11,7	215	0,2
Minimaal vereist eigen vermogen	7.965	5,5	7.319	5,6
Dekkingsgraad		123,9		110,8

Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het uitgebreide standaard model van DNB. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting 7.5.8 Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- schulden) / Technische voorzieningen * 100%.

Als het eigen vermogen lager is dan het minimale vereiste eigen vermogen bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien het eigen vermogen lager is dan het vereiste eigen vermogen, maar wel tenminste gelijk is aan het minimale vereiste eigen vermogen, bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

De solvabiliteit van het pensioenfonds is toereikend. Er is geen sprake van een reservetekort en evenmin van een dekkingstekort.

Herstelplan

Het herstelplan is opgesteld in 2009 en goedgekeurd door toezichthouder DNB. Het herstelplan is in het boekjaar onverkort van toepassing.

In het herstelplan wordt uitgegaan van een stijging van de dekkingsgraad van 101,4% ultimo 2010 naar 110,4 % ultimo 2012. De dekkingsgraad per 31 december 2012 bedraagt 123,9%. Dit betekent dat het pensioenfonds voorloopt op het herstelplan. Herstel wordt daardoor naar verwachting binnen de wettelijke termijn gehaald. De werkelijke dekkingsgraad ligt boven de verwachting van het herstelplan o.a. als gevolg van een gunstig beleggingsrendement en de nieuwe rekenrente door het gebruik van de Ultimate Forward Rate (UFR). In februari 2013 is een evaluatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Doordat het fonds voorligt op het

herstelplan en er ultimo maart 2013, drie kwartaaleinden achtereen geen sprake is van een reservetekort is het herstelplan op basis van de geldende wet- en regelgeving vanaf 1 april 2013 beëindigd.

8.5.5 Achtergestelde leningen

Dit betreft een bij Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel afgesloten achtergestelde lening. De looptijd van de lening is 10 jaar (tot 2013) tegen een rentepercentage van 4,8%, er vinden geen tussentijdse aflossingen plaats. De lening is vanaf 1 januari 2012 opgenomen onder de kortlopende schulden en begin 2013 geheel afgelost met instemming van de toezichthouder DNB.

8.5.6 Technische voorzieningen

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Basisregeling	143.227	129.603
Premievrijstelling / IBNR	1.310	1.145
Stand per 31 december	144.537	130.748

Mutatieoverzicht voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	130.748	96.957
Pensioenopbouw	11.755	9.972
Indexering en overige toeslagen	259	203
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	217	181
Rentetoevoegingen	2.103	1.311
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-531	-480
Wijziging marktrente	-369	23.338
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	795	83
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-269	-333
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-171	-484
Stand per 31 december	144.537	130.748

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten lasten.

Als gevolg van de invoering van de nieuwe AG-Prognosetafel is in het verslagjaar 2012 een last verantwoord van €0,795 miljoen.

In het mutatieoverzicht van de voorziening pensioenverplichting voor risico fonds is het effect van €0,795 miljoen weer gepresenteerd onder de regel 'wijziging actuariële uitgangspunten'.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

(x € 1.000)	2012 EUR	2011 EUR
Actieve deelnemers	79.884	76.430
Pensioengerechtigden	8.645	6.687
Gewezen deelnemers	51.890	43.945
Overigen	1.284	1.122
Netto pensioenverplichtingen	141.703	128.184
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	2.834	2.564
Stand per 31 december	144.537	130.748

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,65% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is het pensioengevend salaris onder aftrek van de franchise.

De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de leeftijd van 21 jaar. Jaarlijks beslist het bestuur van het pensioenfonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst. Het pensioenfonds kent een aanvullende pensioenregeling voor het loon boven het maximum pensioengevend salaris (een excedentregeling). Als een werkgever deze regeling afsluit, geldt deze voor alle deelnemers die deelnemen aan de basisregeling en een salaris boven het maximum loon Wfsv hebben (in 2012: € 50.064).

Toeslagverlening

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre de ingegane pensioenen en de opgebouwde pensioenaanspraken verhoogd worden door middel van het verlenen van een toeslag. Een toeslag wordt alleen verleend voor zover de beschikbare financiële middelen van het fonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaten. Deze beoordeling vindt mede plaats op basis van een schriftelijk advies van de actuaaris.

Het bestuur heeft in de vergadering van 21 maart 2011 besloten om de procedure van de toeslagverlening te wijzigen, het indexatiebesluit wordt nu in de bestuursvergadering van juni genomen. De hoogte van de toeslag wordt gemeten aan de hand van de inflatie van december tot december in het vorig jaar. Het pensioenfonds streeft ernaar jaarlijks per 1 september een toeslag te verlenen die maximaal gelijk is aan de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens afgeleid, over de periode van december tot december voorafgaand aan het boekjaar. De voorwaardelijke toeslagen worden gefinancierd uit overrendementen. Voor de voorwaardelijke toeslagen is geen bestemmingsreserve gevormd.

In de afgelopen drie jaren zijn de pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen verhoogd met respectievelijk, 0,2% per 1 september 2012, 0,2% per 1 september 2011, 0,0% per 1 januari 2011, 1,1% per 1 januari 2010, 0,% per 1 januari 2009, en met 0,8% per 1 januari 2008.

8.5.7 Overige schulden en overlopende passiva

Specificatie overige schulden en overlopende passiva

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Derivaten	30.820	14.902
Belastingen en premies sociale verzekeringen	11	18
Waardeoverdrachten	44	203
Achtergestelde lening	2.000	-
Overige schulden	288	407
Stand per 31 december	33.163	15.530

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Nadere specificatie 'Derivaten'

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Rentederivaten	30.820	14.902
Stand per 31 december	30.820	14.902

8.5.8 Risicobeheer

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het surplus/tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	EUR	EUR	EUR	EUR
Technische voorzieningen (FTK-waardering)		144.537		130.748
Buffers:				
S1 Renterisico	4.876		1.803	
S2 Risico zakelijke waarden	10.782		9.717	
S3 Valutarisico	6.858		4.163	
S4 Grondstoffenrisico	1.942		1.519	
S5 Kredietrisico	1.262		624	
S6 Verzekeringstechnisch risico	7.231		6.941	
S10 Actief beheerisico	3.403		3.101	
Diversificatie-effect	-18.779		-13.976	
Totaal S (vereiste buffers)		<u>17.575</u>		<u>13.892</u>
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)		162.112		144.640
Aanwezig vermogen (totaal activa - schulden)		<u>179.150</u>		<u>144.855</u>
Surplus		17.038		215

Het pensioenfonds heeft ter afdekking van renterisico's via het LOF derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds het standaard model van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtssituatie, gebaseerd op de strategische asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een

analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 – S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het pensioenfonds loopt nader toegelicht.

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

<i>(x € 1.000)</i>	Waarde balanspost 31 december 2012	Duration 31 december 2012	Duration 31 december 2011
	EUR		
Vastrentende waarden (voor derivaten)	106.920	5,62	5,01
Vastrentende waarden (na derivaten)	123.408	28,74	33,22
Duration van de technische voorzieningen	144.537	30,15	30,60

Op balansdatum is de duration van de beleggingen korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt, de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit doet het fonds door middel van het afsluiten van renteswaps (via participaties in het Liability Overlay Fund van Syntrus Achmea). Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente. Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het pensioenfonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het pensioenfonds aan de tegenpartij betaald. Bij het afsluiten van een swap kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico). Het tegenpartijrisico wordt beheerst door middel van collateral management.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	EUR	%	EUR	%
Resterende looptijd < 1 jaar	66.994	62,6	48.164	63,9
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	17.198	16,1	16.330	21,7
Resterende looptijd > 5 jaar	22.728	21,3	10.811	14,4
	106.920	100,0	75.305	100,0

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar sectoren is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	EUR	%	EUR	%
Beleggingsinstelling	-	0,0	3.328	12,3
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	9.686	20,4	3.891	14,3
Nijverheid en industrie	14.458	30,5	7.584	28,0
Handel	10.514	22,1	5.227	19,3
Overige dienstverlening	10.447	22,0	5.737	21,1
Diversen	2.376	5,0	1.360	5,0
	47.481	100,0	27.127	100,0

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	EUR	%	EUR	%
Europa	32.376	68,2	20.911	77,1
Noord-Amerika	4.674	9,8	2.888	10,6
Emerging markets	10.431	22,0	3.328	12,3
	47.481	100,0	27.127	100,0

Valutarisico (S3)

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2012 circa € 37.703 (2011: € 21.009). Het valutarisico wordt in onderstaande tabel weergegeven.

Valuta	(x € 1.000)		31 december	31 december
	EUR	EUR	2012	2011
	vóór	valuta-derivaten	EUR netto positie (na)	EUR netto positie (na)
EUR	140.200	-	140.200	124.990
CAD	26	-	26	-
CHF	4.382	-	4.382	2.437
DKK	569	-	569	569
GBP	9.701	-	9.701	6.769
NOK	582	-	582	461
SEK	1.654	-	1.654	832
USD	10.358	-	10.358	6.613
Overige	10.431	-	10.431	3.328
	177.903	-	177.903	145.999

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de vastrentende waarden naar sector weergegeven:

(x € 1.000)	2012 EUR	2011 EUR
Nederlandse overheidsinstellingen	47.586	31.724
Buitenlandse overheidsinstellingen	22.228	15.396
Beleggingsinstellingen	-	5.742
Financiële instellingen	25.426	19.043
Handel- en industriële bedrijven	3.248	558
Andere instellingen	8.432	2.842
	106.920	75.305

De verdeling van vastrentende waarden naar regio is weergegeven in onderstaande tabel:

(x € 1.000)	2012 EUR	2011 EUR
Mature markets	103.368	75.010
Emerging markets	3.552	295
	106.920	75.305

Beleggingen waarvan de uitgevende partij is gevestigd in Azië (exclusief Japan), Latijns Amerika of Rusland worden gerekend tot de regio 'Emerging Markets'.

Beleggingen uit de beleggingsportefeuille waarvan van uitgevende partijen in overige landen zijn gevestigd, worden gerekend tot beleggingen in 'Mature markets'.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille wordt het volgende overzicht gegeven:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	EUR	%	EUR	%
AAA	21.655	20,2	19.056	25,3
AA	15.035	14,1	4.057	5,4
A	4.784	4,5	9.526	12,6
BBB	4.056	3,8	858	1,1
BB	2.295	2,1	19	0,0
B	4.423	4,1	-	0,0
CCC	1.685	1,6	-	0,0
Overig	52.987	49,6	41.789	55,6
	106.920	100,0	75.305	100,0

De post 'Overig' bestaat uit de volgende posten:

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	EUR	%	EUR	%
Vastrentende Waarden Pool	420	0,8	461	1,1
LOF	50.749	95,8	35.585	85,2
Interpolis Pensioenen Global High Yield Pool	1.603	3,0	5.742	13,7
Pictet - Global Emerging Debt	215	0,4	-	0,0
Totaal	52.987	100,0	41.789	100,0

Het LOF is een beleggingsfonds en bestaat ultimo 2012 uit een portefeuille van swaps, obligaties en liquiditeiten in de vorm van participaties in het Geldmarktfonds. De obligaties in het LOF zijn kortlopende Nederlandse staatobligaties (AAA rating). Het

kredietrisico ten aanzien van de swapportefeuille wordt beheerst door collateral management en spreiding over tegenpartijen zodat er geen concentratierisico bestaat. Het onderpand wordt dagelijks uitgewisseld en voldoet aan strenge eisen.

Verzekeringstechnische risico (S6)

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van AG prognosetafels 2012-2062 (ultimo 2011 gold AG prognose tafels 2010 – 2060), waarbij de sterftekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijke factor die zijn gebaseerd op de ervaringssterfte van de retailsector, is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico wordt uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het pensioenfonds is om het overlijden- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeran.

Toeslagrisico

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is.

Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening is weergegeven in de toelichting van de post 'Indexering en overige toeslagen'.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het pensioenfonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2,0% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij.

Dit betreft per 31 december 2012 de volgende posten (percentage ten opzichte van het balanstotaal ultimo 2012 respectievelijk ultimo 2011):

(x € 1.000)	31 december 2012		31 december 2011	
	EUR	%	EUR	%
Rabobank	5.668	2,7%	3.700	3,3%
France Government	10.126	4,8%	5.119	4,2%
Bundesrepublik Deutschland	5.656	2,7%	3.760	3,3%
Republic of Italy	-	0,0%	3.485	2,2%
	21.450	11,1%	16.064	11,9%

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico vooralsnog op nihil gesteld.

In tegenstelling tot de jaarrekening 2011 zijn de participaties in verschillende beleggingsfondsen niet meegenomen bij het bepalen van het concentratierisico. Binnen de beleggingsfondsen vindt er spreiding plaats, waarbij de issues van het beleggingsfonds geen juiste weergave is van het concentratie risico. De cijfers van 2011 zijn hierop aangepast.

Op grond hiervan heeft het bestuur geconcludeerd dat er geen sprake is van concentratie in de activa of verplichtingen en dat er daarom geen buffer voor concentratierisico wordt aangehouden.

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het pensioenfonds beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar.

8.5.9 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingovereenkomst afgesloten met Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. Het contract met Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. is met ingang van 1 januari 2013 verlengd voor onbepaalde tijd. Met het bestuur zijn afspraken gemaakt over de vergoedingensystematiek. Deze systematiek bestaat zowel uit vaste als variabele componenten. De vaste vergoeding voor 2013 bedraagt €0,324 miljoen.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het pensioenfonds en heeft het pensioenfonds tevens geen juridische procedures aangespannen tegenover derden.

Verstreckte zekerheden en garanties

Er zijn per jaareinde geen zekerheden of garanties verstrekt door het fonds.

8.5.10 Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het pensioenfonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar 7.6.5. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders, in de rol van bestuurder, nemen geen deel aan de pensioenregeling van het pensioenfonds.

8.6 Toelichting op de staat van baten en lasten

8.6.1 Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Werkgevers- en werknemersgedeelte	12.692	10.757
Excedent	128	148
FVP bijdragen	161	271
	12.981	11.176

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 17,2% van de loonsom.

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Kostendekkende premie	14.392	12.416
Feitelijke premie	12.981	11.176
Gedempte kostendekkende premie	10.387	10.389

In de feitelijke premie is een marge van 0,8% opgenomen die voor een belangrijk deel bedoeld is om het fonds in 2013 in staat te stellen om een achtergestelde lening van €2 miljoen af te kunnen lossen.

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2011 gepubliceerd door DNB). Het bestuur heeft de gedempte premie vastgesteld op 4,0% rekenrente. De feitelijke premie is in 2012 hoger dan de gedempte premie, veroorzaakt door een verhoging van de premie van 14,5% naar 17,2% vanaf 1 januari 2012.

Het fonds hanteert voor de bepaling van de kostendekkendheid de gedempte methodiek. De feitelijke premie is daarmee kostendekkend.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Kosten pensioenopbouw	11.755	9.972
Pensioenuitvoeringskosten	1.133	1.185
Solvabiliteitsopslag	1.271	1.078
Mutatie technische voorzieningen voor excassokosten	233	181
	14.392	12.416

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

(x € 1.000)	2012 EUR	2011 EUR
Kosten pensioenopbouw	7.828	7.985
Pensioenuitvoeringskosten	1.133	1.185
Solvabiliteitsopslag	1.271	1.078
Mutatie technische voorzieningen voor excassokosten	155	141
	10.387	10.389

De kosten pensioenopbouw betreffen de kosten van de jaarinkoop van de pensioenaanspraken inclusief de kosten voor premievrijstelling voor nieuwe arbeidsongeschiktheidsgevallen. De toeslagverlening is voorwaardelijk en daarom geen onderdeel van de kosten pensioenopbouw. De pensioenuitvoeringskosten volgen uit de staat van baten en lasten. De solvabiliteitsopslag 2012 wordt berekend door het percentage vereist vermogen per 31 december 2011 te vermenigvuldigen met de kosten pensioenopbouw.

Er is geen sprake van premiekortingen dan wel premieopslagen. Dit betekent dat voor 2012 voor alle werkgevers een premie geldt van 17,2%.

8.6.2 Beleggingsresultaten risico fonds

2012	Directe beleggings- opbrengsten EUR	Indirecte beleggings- opbrengsten EUR	Kosten van vermogensbeheer EUR	Totaal EUR
Aandelen	-	5.054	-57	4.997
Vastrentende waarden	215	19.160	-206	19.169
Derivaten	-	-291	-41	-332
Overige beleggingen	0	-163	-6	-169
	215	23.760	-310	23.665

2011	Directe beleggings- opbrengsten EUR	Indirecte beleggings- opbrengsten EUR	Kosten van vermogensbeheer EUR	Totaal EUR
Aandelen	-	-2.607	-39	-2.646
Vastrentende waarden	161	30.448	-165	30.444
Derivaten	-	464	-52	412
Overige beleggingen	2	82	-3	81
	163	28.387	-259	28.291

De kosten van vermogensbeheer bedragen in 2012 € 310 (2011: € 259). Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen.

8.6.3 Overige baten

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	-	31
Interest	-4	14
Andere baten	35	-
	31	45

8.6.4 Pensioenuitkeringen

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Ouderdomspensioen	344	260
Partnerpensioen	95	80
Wezenpensioen	7	5
Afkopen	85	124
	531	469

De wettelijke grens voor de afkoop van pensioenen bedraagt voor 2012 € 438,44 (2011: € 427,29) per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66). Vanaf november 2012 is het beleid van Reiswerk Pensioenen dat alleen pensioenen lager dan € 200 door het pensioenfonds worden afgekocht. Daarvoor kocht het pensioenfonds alleen pensioenen lager dan € 100 af.

8.6.5 Pensioenuitvoeringskosten

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Bestuurskosten	94	148
Administratiekostenvergoeding	895	936
Controle- en advieskosten (excl. accountantskosten)	49	29
Accountantskosten	38	37
Contributies en bijdragen	30	32
Overig	2	3
	1.108	1.185

Bezoldiging bestuurders

De bestuurskosten van de bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten, overige kosten bestuur en overige bestuurskosten 2012: € 94 (2011: € 148).

Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend.

Honoraria accountant

(x € 1.000)	EUR Accountant	EUR Overig	EUR Totaal
2012			
Controle van de jaarrekening	38	-	38
Andere controlewerkzaamheden	0	-	0
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	38	-	38
2011			
Controle van de jaarrekening	36	-	36
Andere controlewerkzaamheden	1	-	1
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	37	-	37

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De pensioenuitvoering is volledig uitbesteed aan Syntus Achmea Pensioenbeheer N.V.

8.6.6 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

8.6.7 Indexering en overige toeslagen

In de staat van baten en lasten is de last uit hoofde van indexering en overige toeslagen welke aan het verslagjaar moet worden toegerekend verantwoord.

Het pensioenfonds streeft ernaar jaarlijks per 1 september een toeslag te verlenen die maximaal gelijk is aan de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer, alle huishoudens afgeleid, over de periode van december tot december daaraan voorafgaand. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Het pensioenfonds streeft er tevens naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. De toeslagverlening is maximaal gelijk aan het rendement, ook als de prijsstijging hoger is.

In onderstaande tabel is de gerealiseerde indexatie ten opzichte van de ambitie weergegeven:

Deelnemerscategorie		Indexatie 2012	Indexatie 2011	Indexatie 2010	Deelnemerscategorie
		%	%	%	
Actieve deelnemers	Ambitie	2,1	0,2	0,6	Actieve deelnemers
	Realisatie	0,2	0,2	0	
Pensioengerechtigden	Ambitie	2,1	0,2	0,6	Pensioengerechtigden
	Realisatie	0,2	0,2	0	
Gewezen deelnemers	Ambitie	2,1	0,2	0,6	Gewezen deelnemers
	Realisatie	0,2	0,2	0	

8.6.8 Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 1,5% (2011: 1,3%), zijnde €2.103 (2011: €1.311).

Het rentepercentage is afgeleid van de éénjaarsrente uit de rentetermijnstructuur per begin van het boekjaar zoals gepubliceerd door DNB.

8.6.9 Onttrekking pensioenuitkeringen en onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

8.6.10 Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

8.6.11 Wijziging overige actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Vanaf boekjaar 2012 is de grondslag voor overlevingskansen gebaseerd op de Prognosetafel 2012-2062 van het Actuariel Genootschap (AG). De AG-Prognosetafel 2012-2062 houdt rekening met de voorzienbare trend in overlevingskansen van de gehele Nederlandse bevolking. De algemene sterftekansen die volgen uit de tafel worden voor het fonds gecorrigeerd in verband met ervaringssterfte op basis van leeftijd- en geslachtsafhankelijke correctiefactoren.

Als gevolg van de invoering van de nieuwe AG-Prognosetafel en ervaringssterfte is in het verslagjaar 2012 een last verantwoord van €0,795 miljoen.

8.6.12 Saldo overdracht van rechten

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Saldo overdrachten van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten	-174	-302
Uitgaande waardeoverdrachten	407	638
Subtotaal	233	336
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	233	354
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-502	-687
Totaal overige resultaten	-269	-333
Saldo overdracht van rechten	-36	3

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

Als gevolg van onderdekking bij pensioenfondsen is de onderlinge afrekening van waardeoverdrachten nagenoeg tot stilstand gekomen. Zodra de financiële positie van een pensioenfonds dit toelaat zal de onderlinge afrekening weer worden hervat.

8.6.13 Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Kanssystemen		
Sterfte	-245	-172
Arbeidsongeschiktheid	125	-279
Mutaties	-55	-33
Totaal kanssystemen	-175	-484
Overige mutaties		
Overig	4	-
Totaal overige mutaties	4	-
Totaal overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-171	-484

8.6.14 Overige lasten

<i>(x € 1.000)</i>	2012	2011
	EUR	EUR
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	9	-
Andere lasten	95	127
	104	127

8.6.15 Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Utrecht, 20 juni 2013

F. Radstake
Voorzitter

H.W.T. de Vaan
Vice-voorzitter

9 Overige gegevens

9.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Het voorstel resultaatbestemming 2012 is opgenomen in de paragraaf van de staat van baten en lasten in de jaarrekening.

9.2 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen relevante gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

9.3 Actuariële verklaring

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche te De Meern is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2012.

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegeven verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Purmerend, 20 juni 2013

E.W.J.M. Schokker AAG

verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

9.4 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2012 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche te Utrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2012 en de staat van baten en lasten over 2012 en de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het saldo van baten en lasten getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Reisbranche per 31 december 2012 en van het saldo van baten en lasten over 2012 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 20 juni 2013

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door: drs. H.C. van der Rijst RA

Bijlage 1 Meerjarenoverzicht

	2012	2011	2010	2009	2008
Aantallen					
Werkgevers ultimo ¹	733	725	720	753	727
Deelnemers ultimo	6.605	7.190	7.217	7.540	8.015
Gewezen deelnemers	11.463	10.138	9.410	8.999	7.456
Gepensioneerden					
Ouderdompensioen	180	143	105	69	54
Partnerpensioen	39	35	29	25	22
Wezenpensioen	10	10	10	10	10
Premiepercentage					
Ouderdoms- en partnerpensioen	17,2%	14,5%	14,5%	14,5%	14,5%
Opbouwpercentage per dienstjaar					
Ouderdompensioen	1,65%	1,65%	1,65%	1,65%	1,65%
Toeslag op pensioen en pensioenaanspraken	0,20%	0,20%	0,00%	1,10%	0,00%

¹ In het meerjarenoverzicht zijn alle, bij het pensioenfonds aangesloten, werkgevers met personeel weergegeven. In het overzicht is het aantal werkgevers van 2009 gecorrigeerd. In 2009 is voor het vaststellen van het aantal werkgevers niet de juiste definitie gebruikt waardoor ook alle werkgevers zonder personeel werden meegerekend.

Bijlage 2 Financiële gegevens

Financiële gegevens (bedragen x EUR 1.000)

	2012	2011	2010	2009	2008
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Feitelijke premie	12.981	11.176	10.302	10.896	10.333
Kostendekkende premie	14.392	12.416	9.460	11.606	6.955
Gedempte premie	10.387	10.389	8.948	9.492	8.540
Uitkeringen	531	469	519	204	156
Pensioenuitvoeringskosten	1.108	1.185	1.079	1.052	929
Pensioenvermogen	179.150	144.855	107.854	87.584	70.129
Reserves	34.613	13.701	10.097	12.548	-425
Voorziening pensioenverplichting	144.537	130.748	96.957	73.836	70.554
Gemiddelde interest verplichtingen	2,8%	2,7%	3,3%	3,8%	3,3%
Aanwezige dekkingsgraad	123,9%	110,8%	111,2%	118,6%	99,4%
Vereiste dekkingsgraad	112,2%	110,6%	110,6%	111,6%	108,4%
Resultaat	20.912	3.604	-2.451	12.973	-13.476
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	47.481	27.127	29.903	24.398	13.351
Vastrentende waarden	107.030	75.384	63.629	51.681	42.351
Derivaten	16.487	39.267	140.017	8.953	13.687
Overige beleggingen	6.905	4.221	4.490	2.087	976
Belegd vermogen	177.903	145.999	238.039	87.159	70.365
Beleggingsperformance					
Beleggingsopbrengsten	23.665	28.291	12.228	6.827	8.682
Beleggingsrendement (%) excl. hedgeresultaat	12,7%	-2,3	9,5	19,0	-23,5
Benchmark (%)	13,1%	-1,5	9,7	18,0	-21,2
Z-score	-0,02	-0,03	-0,16	0,50	-0,84

Bijlage 3 Volumeveranderingen

Afkoop van het pensioen

De wettelijke grens voor de afkoop van kleine pensioenen is in 2012 verhoogd naar €438,44 (2011: €427,29). Vanaf november 2012 is het beleid van Reiswerk Pensioenen dat alleen kleine pensioenen lager dan €200 door het pensioenfonds worden afgekocht. Daarvóór kocht het pensioenfonds alleen pensioenen lager dan €100 af. In 2012 werd het ouderdomspensioen in 60 gevallen afgekocht.

Individuele waardeoverdracht

Het fonds werkt mee aan individuele waardeoverdracht bij wisseling van dienstverband. Het doel hiervan is de bestrijding van pensioenbreuk en het voorkomen van versnippering van pensioenaanspraken bij deelnemers en gewezen deelnemers. In 2012 handelde het fonds 21 inkomende en 83 uitgaande waardeoverdrachten af.

Mutatieoverzicht

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Arbeidsongeschikte deelnemers	Gepensioneerden	Gepensioneerden zonder uitkering	Totaal
Stand per 1 januari 2012	7.190	10.138	43	188	13	17.572
Van gewezen dln naar dln	239	-239	0	0	0	0
Van dln naar gewezen dln	-1.427	1.427	0	0	0	0
Arbeidsongeschiktheid	-3	-1	4	0	0	0
Revalidering	0	0	0	0	0	0
Pensionering	-22	-17	-1	39	1	0
Toetreding	677	278	0	14	0	969
Overlijden	-4	-7	0	-2	0	-13
Waardeoverdracht	-19	-64	0	0	0	-83
Afkoop emigratie / klein pensioen	-3	-49	0	-8	0	-60
Beeindiging tijdelijke uitkering	0	0	0	-2	0	-2
Overige oorzaken	-23	-3	0	0	0	-26
Stand per 31 december 2012	6.605	11.463	46	229	14	18.357

Toelichting bij het overzicht:

Deelnemers: de ultimo stand betreft de werknemers die op 31 december vanwege een dienstverband in de bedrijfstak of vanwege vrijwillige voortzetting deelnemer zijn.

Arbeidsongeschikte deelnemers: het aantal betreft deelnemers die alleen pensioen opbouwen vanwege de regeling van premievrije opbouw wegens arbeidsongeschiktheid. Het kan dan gaan om volledige arbeidsongeschiktheid of om gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid en geen dienstverband in de branche.

Gepensioneerden: het aantal betreft de periodieke pensioenuitkeringen. Deelnemers die 65 worden, worden afgeboekt met de mutatie pensionering bij 'Deelnemers', 'Gewezen deelnemers' of 'Arbeidsongeschikte deelnemers'. Vervolgens worden deze

deelnemers met dezelfde mutatie opgeboekt bij 'Gepensioneerden'. De mutatie toetredingen bij 'Gepensioneerden' betreft dus niet deelnemers die pensioneren, maar alleen de ingang van het nabestaanden- en wezenpensioen.

Gepensioneerden zonder uitkering: dit zijn gepensioneerden waaraan de uitkering niet kan worden toegekend omdat deze personen niet traceerbaar zijn danwel hun uitkering niet hebben opgevraagd.

Afkoop: wanneer een deelnemer of gewezen deelnemer 65 wordt en zijn pensioen direct wordt afgekocht, wordt deze afkoop vermeld in de kolom 'Deelnemers' of 'Gewezen deelnemers'. Een afkoop van het nabestaanden- en wezenpensioen staat vermeld in de kolom 'Gepensioneerden'.

Waardeoverdrachten: bij de waardeoverdrachten staan in dit mutatieoverzicht alleen de uitgaande waardeoverdrachten vermeld. Deelnemers met een inkomende waardeoverdracht hebben geen invloed op het aantal. De mutatie overige oorzaken bestaat voornamelijk uit een correctie van in het verleden ten onrechte opgenomen deelnemers.

Bijlage 4 Begrippenlijst

ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota)

Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.

ALM (Asset Liability Management)

Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille te bepalen, rekening houdend met de pensioenverplichtingen.

APP (Actuariële Principes Pensioenfondsen)

Regelgeving omtrent de financiering van pensioenen, wordt gevolgd door FTK.

Benchmark

Vergelijkingsmaatstaf. Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille worden afgezet.

Corporate Governance

Goed ondernemerschap; onder andere integer en transparant handelen door het bestuur, alsmede goed toezicht hierop. Ook het afleggen van verantwoording over het uitgevoerde beleid en het toezicht hierop valt eronder.

Dekkingsgraad

De waarde van het pensioenvermogen uitgedrukt als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad wordt als graadmeter beschouwd voor de mate van zekerheid dat de toegezegde pensioenen ook daadwerkelijk kunnen worden uitbetaald.

Deposito

Tegood bij een bankinstelling, waarover eerst na verloop van een overeengekomen tijdsduur (maximaal 2 jaar) kan worden beschikt.

Derivaat

Financieel contract waarvan de waarde is afgeleid van een andere (onderliggende) waarde, zoals een aandeel, obligatie of grondstof. Bijvoorbeeld: futures, swaps.

Duration

Gewogen gemiddelde looptijd van een lening. Maatstaf om de prijsgevoeligheid van de lening te bepalen voor renteveranderingen.

Franchise

Vrijgesteld bedrag. Over dit deel van het pensioengevend loon worden geen aanspraken opgebouwd.

FTK (Financieel Toetsingskader)

Stelsel van De Nederlandsche Bank voor in de toekomst te hanteren waarderingmethoden.

High Yield

Hoogrenderende obligaties, uitgegeven door ondernemingen met een lage kredietwaardigheid.

LOF

Liability Overlay Fund (LOF) is een fonds voor gemene rekening met als doel het afdekken van waardeveranderingen in de verplichtingen van het pensioenfonds als gevolg van renteveranderingen.

Outperformance

Er wordt een beter resultaat behaald dan de benchmark.

Rekenrente

Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen.

Rentedekking

Financieringsvorm waarin de betaalde premies gelijk zijn aan de contante waarde van de aanspraak die in dat jaar begint.

Solvabiliteit

Het vermogen dat op langere termijn aanwezig moet zijn om de verplichtingen te kunnen nakomen.

STAR (Stichting van de Arbeid)

Een landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van zowel werkgevers als werknemers in Nederland.

Sterftegrondslag

Berekeningsmethode gebaseerd op een statisch overzicht van sterftekansen per leeftijd van een bepaalde groep personen.

Swap

Ruil van het rendement op een vastgestelde referentiewaarde tegen een variabele rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Swaption

Een swap waarbij de eigenaar van de swaption het recht heeft, maar niet de verplichting, om een swap tegen vooraf bepaalde voorwaarden af te sluiten op of binnen een bepaald tijdstip.

Underperformance

Er wordt een slechter resultaat behaald dan de benchmark.

Vastrentende waarden

Beleggingssoort waarover in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.

VPV (Voorziening Pensioen Verplichtingen)

De passiva van het pensioenfonds, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Vrijstelling

Vrijstelling van de verplichte deelneming aan de pensioenregeling van het bedrijfstakpensioenfonds.

Waardeoverdracht

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot zeker moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever of verzekeraar.

Z-score

Mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.

Reiswerk Pensioenen

Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.
Rijnzathe 10, 3454 PV De Meern
Postbus 3183, 3502 GD Utrecht
T (030) 245 39 22
I www.reiswerk.nl

FLIGHT ITIN

Flight - AB

Flight A

Class of S

Flight Op

United Ai

Depart

Arriv

Seat

04F (N

*Reiswerk is het gezamenlijke merk
voor het pensioen-, kinderopvang- en
opleidingsfonds in de reisbranche.*

Meer informatie vindt u op www.reiswerk.nl